

Ketabton.com

سوي واوره (تاريخي ناول)

ليکوال: کريستوفر گوپمن

ژباړن: دانيال مده خپل

جگړه، رومانس، تاريخ، فلسفه او ادبيات

۱۹۵۴ز. نوریلیسک کانونه، سایبریا

مانبام مهال شدیدہ واورہ وه، د ماریچ کانونو له منخ څخه د ماشینونو غرونه راتلل چې تیره یې ماتوله. سلگونه کارگران او ماشینونه په گډه لگیا وو. د کارگرانو په سر، په یوه لوره برنډه، یو شوروی ډگروال ولاړ وو چې د کار نظارت یې کاوه. داسې بنکارېدل چې کارگران ټول جنگي اسیران دي چې د اجباري کار لپاره کان ته راوستل شوي دي. ځینې به یې د ټوپک په خوله گواښل کېدل چې سم کار وکړي.

شپه وه، خو لویو لویو څراغونو د کان منخ رڼا کړي وه چې کارگر سم بنکاره شي. له لوی ماریچ کان کې څخه باربري لاری کوزېدې او پورته کېدې، ډگروال یې له لیرې نظارت کاوه. د خپل دوربین په واسطه یې د کان ځینې برخې تر نظارت لاندې وې، په دې وخت کې یو افسر راغی او د ډگروال په غوږ کې یې څه وویل.

ډگروال ورسره لاړ، له کان لږ هاخوا د کارگرانو خیمې وې، یوې خیمې ته ننوت. ویې لیدل چې یو کارگر لږزې نیولی او ځان یې کمپله کې

نغښتی. یو شوروي عسکر یې سر ته ولاړ دی او توپانچه یې پرې نیولې او گواښي یې چې له ځایه پورته شي خو کارگر لږزې اخیستی و.

یو افسر د توپانچې گپټ کش کړ، ویې ویل: وبه یې وژنو چې کار نه شي کولی! بې غمه به شو.

ډگروال خیمې ته ننوت، ټولو سلامي ووهله، ډگروال خبره اوریدلې وه: وبه یې وژنو که کار نشي کولی.

ډگروال سر وښورواه چې مه یې وژنئ. د کارگر سترگې په څراغ کې نښتې وې او لږزېده، ډگروال کمپله ترې گوښه کړه، ویې لیدل چې په زړه پورې یې یوه زړه کتابچه نیولې ده. ډگروال لاس ور اوږد کړ چې کتابچه ترې راواخلي خو کارگر نوره هم په ځان پورې کلکه کړه او ممانعت یې وکړ، په دې وخت کې یو عسکر، کارگر د توپک په کنډاغ سرته وواهه، کارگر بې هوښه شو.

ډگروال غوسه شو، ویې ویل: افسره! په خپل سر مه اوسه. افسر بښنه وغوښته.

ډگروال کتابچه راواخیسته او څو پاڼې یې واړولې، جرمني ژبه لیکل وو، په ځینو مخونو یې سترگې ولگېدې چې ډېر ځله د ستالنګراډ لغت

پکې ليکلی و. نورو مخونو کې يې نقاشي وه. ډگروال وروځې پورته کړې او کتابچه يې له ځان سره واخيسته.

په خيمه کې څلور تنه عسکر وو، ټول منتظر چې ډگروال د کارگر د وژلو امر ورکړي خو ډگروال برعکس، وويل: پرځای يې پرېږدئ، کله چې ښه شو چې کار ته لاړ شي.

ډگروال له خيمې ووت، د کارگر په ټنډه باندې د وينو ليکه وچه شوي وه. يوه عسکر غلي وويل: لعنتي نازي!

ډگروال خپل دفتر ته لاړ، هاخوا بخاري چالان وه او له راډيو څخه د موسيقي غږ اورېدل کېده، ترڅنگ يې په دېوال باندې يوه تابلو هم وه. ترڅنگ يې د ويلاديمر لينن عکس و.

ډگروال چپنه وباسله، ترڅنگ کثافت داني ايښي وه، هغې ته يې وکتل او کتابچې ته يې هم وکتل، غوښتل يې چې کثافتاتو ته کتابچه واچوي. په دې شېبه کې يو عسکر رانوت، نظامي سلام يې وکړ. د مېز په سر يې ځينې اسناد کېښودل او ووت.

ډگروال د خپل کاري مېز لور ته روان شو او پر څوکۍ کېناست، ډبل غټ سگرت يې بل کړ، لوگي يې پورته شوه. په يوه لاس کې يې سگرت

و او بل لاس باندې يې کاغذونه وکتل. څه موده غلی و، بیا يې هم کتابچې ته ورپام شو، راويې خيسته او لومړی پاڼه يې واړوله.

په جرمني ژبه پکې ليکل شوي وو (د يو بايلونکي خاطرات: الکساندر، د کتابچې بله صفحه يې واړوله، پنسلې نقاشي وه، يوه نجلۍ وه. په بله صفحه کې متن و چې عنوان کې يې ليکلي وو: له باروتو پخوا...

ډگروال چې په جرمني ژبه پوهېده، سگرت يې گوښه کېښود، د چای پيال له ډکه کړه، په راديو کې موزيک هم ټيټ کړ. په لوستلو يې پيل وکړ:

له باروتو پخوا،

نه پوهېږم چې په دې تياره جهان کې چې زما لپاره هېڅ ارزښت نه لري، ولې غواړم خپلې خاطرې پرېږدم؟ خو که رښتيا ووايم له جگړې پخوا هرڅه ډېر ښه وو، جهان دومره نه و تياره لکه نن چې دی. زه برلين ته نږدې په يوه کلي کې د خپل پلار په ټاټوبي کې اوسېدم او په کرڼه بوخت وم. چرگې او غواگانې مې ساتلې او له دې لارې مې ځان او خپلې بوډۍ مور ته خواږه برابرول. ښار ته به ډېر نه تلم، يوازې به هغه وخت تللم چې کوم وخت ادبي بنډارونه وو، يا هم کوم نوی کتاب چاپ شوی و، د هغه لپاره به کتابتون ته تللم. ځينې وخت به

د نقاشيو نندارتونونو ته هم ورتلم، هغه وخت ما هم تازه نقاشي زده کړي وه او علاقه مې وه.

زه يو خوش طبيعته ځوان وم. آسپزي، نقاشي، شعر او ادبيات او کيسه ليکل مې عادت وو. موسيقي مې هم اورېدله او تر ډېره به له طبيعت سره وم. ډېر وخت به مې په تازه چمن کې چې څنگ ته به يې د پاکو اوبو وياله بهېده؛ وخت تېراوه. خپل کتابونه او د نقاشي پاڼې مې هم راسره وې.

په هغه موده کې چې زما وريام و، خلک له طبيعت لېرې کېدل، دوی صنعت ته مخه کړي وه. له اوسپنې څخه يې غټ غټ ماشينونه جوړ کړي وو چې ونې يې پرې اړه کولې، دوی د طبيعي ښکلا پرځای د ښارونو مصنوعي ښکلا ته پناه ور وړي وه.

ما هم کولی شول چې برلين ښار ته لاړ شم او هلته استوگن شم، خو زه په طبيعت ميئن وم، زما بوډی مور هم په طبيعت ميئنه وه. هغې شو ځله راته ويل: هېڅ شی هم نشي کولی چې د طبيعت ځای ونيسي، طبيعت د خدای تحفه ده او له دې پرته ژوند کول ستونزمن کيږي، موږ له نباتاتو سره اړيکه لرو، بايد هڅه وکړو چې په ورځ کې يو ځل خپلې پښې په چمن کې لوڅې کړو ترڅو له طبيعت سره وصل

شو، که چمن نه وو نو په تشه ځمکه باید لوڅې پښې وگرځو چې له طبیعت سره وصل وو.

هغې چې خپل ټول عمر په همدې شنه کلي کې تېر کړی و، هېڅ کله یې ونه ویل چې د ښار په لور ځو. زما پلار په لومړۍ نړۍ واله جگړه کې له فرانسویانو سره په جگړه کې وژل شوی و او دا ځای یې مور ته په میراث راپریښی و. زما مور ویل چې حتی پلار دې هم د ښار تور لوگي او د ماشینونو شور نه خوښاوه.

زما مور سواد نه درلود خو ځینې وخت به یې داسې فلسفي خبرې وکړې چې زه اوس ورته حیرانېږم، یوه ورځ یې د ویرماخت (جرمني پوځ) یو زره دار موټر ولید چې زموږ د کور مخ ته سپرک سره روان دی، نو ویې ویل: خدای مور ته د طبیعت په واسطه اوسپنه راکړه چې ځان ته وسایل فراهم کړو ترڅو ژوند مو آسانه شي خو مور احمقو انسانانو ورڅخه ټوپک او ټانکونه جوړ کړل چې د خلکو کورونه وړان کړي او خلک ووژني.

هغه وخت ما د جنگ میدان نه و لیدلی ځکه یې ډېر په کیسه کې هم نه وم خو له جگړې وروسته مې د مور هغه خبرې راپه زړه شي چې څومره د فکر وړ خبرې وې.

زه چې ځوان شوم وم، ما ته يې وويل چې د واده فكر ولې نه كوي،
ما ورته وويل چې واده هغه وخت كوم چې د هيلو نجلۍ مې پيدا
كړم، كنه نجونې خو ډېرې دي.

هغې به په ټوكو راپسې تکراروله: د هیلو نجلۍ! د هیلو نجلۍ!

زما موخه دا وه چې زه په نقاشۍ او داستان ليكلو كې پرمختگ وكړم
او د جرمني په سطحه لوی نقاش راڅخه جوړ شي، ما غوښتل چې د
پيكاسو په څېر لوی نقاش شم.

عجيبه سړۍ وم نو، يو هدف مې نه درلود، يو ځای به مې د وایلون
غږ زړه ته راننوت، بيا به مې نقاشي خوښېده او يا هم به هم په
داستان ليكلو بوخت وم. يعنې هم مې غوښتل چې د جرمني په
سطحه ښه وایلون وغږوم، هم نقاشي وكړم او هم داستان وليکم!

له جگړې پخوا زما اخلاق ډېر ښه وو، هېڅ مه نه په زړه كيږي چې
غوسه شوی دې وم او يا مې چاته بده خبره كړي وي. دا ټول د ادبياتو
زور دی، ادبيات د انسان زړه نرم كوي، عاطفي كوي يې.

د ډېرو شعرونو لوستل هم عاطفه ځواکمنوي، كله چې عاطفه
ځواکمنه شي نو د انسان زړه نازک شي، په عادي خبره به هم خپه

وي. كله چې عاطفه ځواکمنه شي نو مور د روزگار د پېښو په وړاندې ضعيفوي او ان تر دې حد مو رسوي چې ژوند کول ستونزمن کيږي.

زه هم د همدې خلکو له ډلې وم، عواطف مې لوړ وو. له جگړې مې بد راتلل، حتی ما به خپل پلار هم د مور په مخکې ملامتاهو چې ولې پر ما باندې الکساندر نوم ايښی؟ د يو داسې چا نوم چې د انسانانو په وژنه باندې مشهور شوی؟

خو مور به ويل: هغه يوازې فاتح و او جهانگشايي يې کوله.

ما به ورته ويل: چې نو د سيمو فتح کول خو په انسان وژنه کيږي.

زه ډېر د جگړې ضد سپړی وم، سياسي مفکوره مې نه لرله او نه هم ورته ژمن وم، ټولو ته مې د انسانانو په سترگه کتل، نه د کوم هېواد د وگړو په سترگه! تور او سپين، جرمن او يهود، عرب او ترک دا ټول خبرې چټيات/چرنديات راته ښکارېدل.

خو د هغه وخت د حالاتو مطالعې داسې راڅرگنده کړه چې د انسان دوستی له لفظ څخه سوء استفاده کيږي او ځينې کسان شته چې د انسان دوستی چيغې وهي، په اصل کې دوی جگړه خوښوي او جگړه رامنځته کوي. يعنې دا چې سياست ټول دروغ و، د سياسيونو خبرې هم دروغ وې، وعدې يې هم دروغ وې.

زموږ په گاونډ کې څو کورونه هم وو، دوی يهودان وو. له جگړې مخکې ضد يهودي مفکوره په جرمني کې خپره شوه چې ډېر يهودان هم پکې ووژل شول، په دوی کې زما د ماشومتوب ملگري هم وو، زه چې ځوان شوی وم، دوی هم لوی شوي وو. دوی ترډېره ډارېدل او دې ده آماده کېدل چې جرمني پرېږدي خو حالات ډېر ستونزمن شوي وو، په دوی کې زما ترټولو نږدې ملگري جوزف و. دی زما د ماشومتوب د لوبو وخت ملگري و، کله چې نازيانو د يهودانو په وژنه لاس پورې کړ، زموږ په شاوخواوو کې يهودان گاونډي وتبتهېدل، يوازې د جوزف کورنۍ پاتې شوه.

يوه شپه مې په زړه دي چې د اېس.اېس مامورين راغلل او د دوی کور ته ننوتل. زه په بېړه ور ووتم، مور مې ويده وه. بهر زغره وال گاډۍ ولاړ و او ترڅنگ يې عسکر وو، ما يوه عسکر ته وويل چې څه خبره ده، هغه وويل چې راپور راغلی چې دلته يهودان اوسيري.

ما ورته وويل: د دوی عاقبت به څه وي، دوی خو څه نظامي فعاليت نه درلود.

عسکر غوسه شو او د ټوپک ميل يې راته ونيو، وېې ويل: ژر دې کور ته ننوځه کله په دې تور دې نيسم چې له يهودانو سره همکاري کوې، سزا به دې اعدام وي او بس.

زه ووپرېدم خو ژر مې ځان را کنترول کړ، موسک شوم، ورته ومې ویل: گوره د وطن سرتیریه، راځه ما ډېر نښه شراب پیدا کړي، مېلمه به دې کړم. تر هغه چې دوی پلټنه کوي، زه او ته به شیدې سره وڅښو. آرام اوسه.

شاته یې وکتل چې نور عسکر په خپلو کې خبرې کوي، له ما سره غلی غلی د کور دروازې په لور راغی. زه ژر ورغلم او د شرابو بوتل مې راوړ، گیللاس مې ورته ډک کړ. ومې ویل: نو ته څه فکر کوې چې د یو څو ځائو یهودانو لپاره دې ټول یهودان ووژل شي؟ (په داسې حال کې چې زه لا تراوسه نه پوهېږم چې نازي رژیم ولې یهودان وژل) په خبره مې پېښېمان شوم، زړه کې مې وویل چې خیر دې نشته، ممکن ودې نیسي او اعدام دې کړي.

عسکر گیللاس له خولې لېرې کړ، پاس شونډه یې لمده وه، په غوسه یې وویل: که دا خبرې دې نورو کسانو مخکې وکړې نو ځان ته دې ستونزه جوړه کړه. آیا ته خبر یې چې یهودان څومره د جرمني لپاره خطرناک دي؟ فقط د جرمني لپاره نه د ټولې نړۍ لپاره!

ما وویل: هغه څنگه؟

عسکر وویل: دوی وایي چې فقط مور انسانان یو او دا نور انسانان
زموږ غلامان دي. دوی جرمني خپل وطن نه گڼي.

ما ډېرې خبرې زړه کې لرلې، ښه ځواب راسره و خو وېرېدم او غلی
پاتې شوم.

ما له یهودانو سره وخت تېر کړی و، جوزف مې نږدې ملگری و، هغه
به گیلې کولې چې د دوی ځینې یهودان رښتیا هم متعصب دي خو
ټول داسې نه دي. هغه ډېر ښه انسان و او ډېر رحمدله هلک و.

متعصب خلک په ټولو طبقو کې پیدا کېدای شي خو آیا مور اړ یو
چې دوی ووژنو؟ د یو انسان وژل داسې عادي وگڼو؟

زه نه پوهېږم چې نازي دولت ولې فکر کولو چې د خلکو په وژلو به
یو فکر له منځه ځي؟ که چېرته سړی د کومې مفکورې سره نه وي
جوړ، د جوړجاړي له لارې هم تفاهم سره کېدئ شي. د یوې مفکورې
د پلویانو وژل خو دا مفکوره نوره هم ځواکمنوي. یهودیت خو بیا
فقط یو دین و لکه مور عیسویان چې یو یا هم مسلمانان.

زه د جوزف لپاره سخت خپه وم، کله مې چې بهر له هغه عسکر سره
شراب څښل، په زړه کې مې توپان و او سخت وېرېدلی وم چې له
جوزف سره به څه شوي وي.

خو دقيقې وروسته مې وليدل چې د جوزف کوچنی خور او ورسره مور پلار يې لاس تړلي له کور راوباسل. په دوی کې جوزف نه و، د بودا پلار مخ يې وينې شوی و او داسې ښکارېده چې د کوچنۍ لور په مخکې يې شکنجه کړی دی.

ووبرېدل، فکر مې وکړ چې په جوزف څه شوي؟

نږدې وه چې بې کنټروله شم او د کور په لور يې منډې ور واخلم خو عواطف مې پرېښودل چې راباندې زورور شي. بې حرکتې ولاړ وم.

کله يې چې د جوزف مور او پلار د پوځي موټر شاته ډالې ته پورته کول نو د کوچنۍ خور سترگې په ما کې خښې وې چې گيلاس مې په لاس کې دی. څومره له نا اميدۍ او ويرې ډکې سترگې؟ داسې سترگې چې د دنيا قانون ته حيرانې وې چې بالاخره څه روان دي؟ او ولې روان دي؟ فکر به يې کړی وي چې الکساندر د شرابو پياله خښي په داسې حال کې چې مور يې مرگ ته روان کړي يو؟ اصلاً دې کوچنۍ سوفيا څه گناه درلود؟

ځان مې کنټرول کړی و او بې حرکتې ولاړ وم، عسکر چې شراب خښل پياله يې راته نيولي وه خو زه فکرونو ډوب کړی وم، ويې ويل: ستا نوم څه و؟

ژر مې ځان راسم کړ، ومې ويل: الکساندر.

- له مېلمه پالنې دې مننه، الکساندره! خو بل ځل دې له خولې
او خبرو سره پام کوه.

زه غلی وم، او منتظر وم چې دوی لاړ شي. د دوی موټرو حرکت وکړ،
پناه شول. ما پياله وغورځوله او د جوزف د کور طرف مې منډه کړه،
په ټولو کوټو وگرځېدم خو څه درک مې پيدا نکړ. چيغې مې وهلې:
جوزفه!

خو جوزف نه و.

بهر راووتم، سر مې په لاسونو کې نيولی و او کېناستم.

څو شېبې بې حرکتې وم. فکر مې وکړ چې جوزف ممکن تېنېدلی وي
خو بيا راپه زړه شوه د دوی د اهلي حيواناتو کوټه له کور څخه تقريباً
سل قدمه لېرې وه، هلته مې منډه واخيسته، دروازه مې خلاصه کړه،
جوزف جوزف مې چيغه کړه خو څوک نه وو.

وروسته د بوسو انبار وخوځېد، جوزف ترې راووت. په اختياره په ژړا
شوم، په غېږ کې مې ټينگ ونيو. هغه هم ژړل او سوفيا سوفيا يې
ويل، خپله کوچنۍ خور يې يادوله چې څه شوه.

زه غلی شوم او غلي مې وویل چې عسکرو بوتله، جوزف په ژړا و.
په دې شېبه کې کوټې ته روښنایي راغله او له بهر څخه چا لوی څراغ
را اچولی و، ژر مې جوزف پټ کړ. بهر ووتم چې ومې لیدل هماغه
عسکر له نظامي وسایطو سره بېرته راغلي وو، د دروازې مخې ته
هماغه عسکر ولاړ و چې مخکې مې شراب ورسره څښلي وو، ویې
ویل: الکساندره دلته څه کوي؟ ته باید کور کې وئ.

زما له خولې هسې گډوډې ووتې. عسکر وویل: دننه څوک دي؟
ما وویل چې هېڅوک هم نشته.

- بڼه نو چې څوک نشته نو بڼه خبره ده.

بل عسکر ته یې اشاره وکړه، هغه د گاز غټې ډبې شاته اچولي وې،
برنل ته یې اور ورته کړ او د کوچنۍ کوټې په لور یې ونيو. د وسلې له
خولې تېز اور ووت او په ثانویو کې یې په کوټه اور بل کړ. ما چیغې
نشوې کولی فقط مې ژړل، زما په مخ کې یې هغه کوټه ټوله وسوه
چې د جوزف په گډون دوې غواگانې او څو چرگان هلته وو.

هاخوا د موټر له شاته برخې څخه د جوزف د خور او مور چیغې او
ژړاگانې هم راتلې خو دوی بهر څه نشول لیدلی، شاید د اور لمبو غږ
یې اورېدلی وي.

په کوټه اور بلبده، ما ژړل، عسکر راته کتل او حتی د د یوې ذرې په کچه یې زړه سوی هم په سترگو کې نه لیده، Kar-98 ټوپک باندې یې خولې ته په کونداغ ووهم او له خولې مې وینې روانې شوې، یو غاښ مې هم مات شو.

عسکر وویل: د مېلمه پالنې له امله دې د یهودو سره د همکارۍ په تور نه نیسم، کنه کولی شم چې سبا دې د یهودانو سره په همکارۍ اعدام کړم.

موټرونو حرکت وکړ. زه بې حرکته وم، نشوم خوځېدئ ما شوک خوړلی و، کلیوال راورسېدل. بې سېکه شوی وم، کله چې را په خود شوم فکر مې وکړ چې خوب و، په خپله کوټه کې ویده وم خو ژبه مې غاښ ته نږدې کړه، غاښ مې نه و، نو په ژړا شوم. خوب نه و، دا رښتیا وه.

مور مې کوټې ته راغله، هغې هم ژړل، دواړو ژړل نور مو څه نشول کولی.

د ادیباتو زموږ له زړونه د حباب په څېر نازک کړي وو، مور د مېرې مرگ نشو کتلی او دوی زما په مخ کې ژوندی انسان وسوځاوه او یوه

ماشومه او دوه د زاړه عمر کسان يې زما د سترگو په وړاندې د مرگ په لور روان کړي وو.

دا زما په ژوند کې لومړی ځل و چې مرگ مې مخامخ وليد، هغه هم عادي مرگ نه، بلکې د انسان مرگ په داسې شکل سره چې هغه يې ژوندی وسوځاوه.

زه دوې اونۍ په شوک کې وم، تبه مې وه، ذهني کشمکش سره مخ شوم، مور وليدل چې د يهودانو ډلې ډلې يې د مرگ په لور روان کړي وو. انسان خومره احمق دی، د سياسي موخو لپاره څه او څه نه کوي؟ د جوزف په کور پسې يې لوی لوی وسايط راوستلي وو او کور يې ورته وران کړی او له خاورو سره يې خاورې کړې.

څو کلونه تېر شول، د شرابو يو گيلاس زما ژوند ژغورلی و کله زه هم په اعدام محکوم وم. د جرمني وضعیت ورو ورو بې خونده کېده. د پخوا په څېر د نقاشيو نندارتونونه او د موسيقۍ هغه خوندور کنسترونه هم نه وو. ټول يوازې د دولت د گټو په انحصار کې شوي وو، د داستانونو ليکل او خپرول کلک تعقيب کېدل، هرڅه سانسورېدل.

حالات پسې خرابېدل چې يوه ورځ خبر شوو چې د جرمني په پولنډ برید کړی دی. په دې ترتیب جگړه پسې لویه شوه او په لویه تباهی واوښته.

په ۱۹۴۲ کال کې د ویرماخت د جلب کاغذ راپسې راغی او زه جگړې ته وغوښتل شوم، کله مې چې مور خبره شوه نو سخت سخت یې ژړل، هغې پخوا هم شاید دې ته ورته کاغذ لیدلی و چې په مېړه پسې یې راغلی و خو دا چې پخوا یې مېړه له جگړې نه و راستون شوی، دا ځل یې ممکن زوی هم نه و راستون شوی.

په ما ډېر فشار و، سخت خپه وم. زموږ ځینې ملګري چې تېروتي وو، دوی ویل چې دا ویاړ دی چې یو څوک دې د خپل وطن لپاره وجنګیږي خو زه پوهېدم چې سیاست څه دی او څرنگه انسانان په خبرو غلطوي، د وطن او ملت په نوم یې د مرګ په لور بیایي.

چاره نه وه، په آخر ځل مې چې مور ولیده، هماغه وخت و چې خدای پاماني یې راسره کوله او زه د پوځي کمپ په لور ورڅخه لاپرم. ډېر بد احساس وي چې کله د یو داسې چا څخه رابېلېږې چې د ژوند په هر څه کې دې ونډه لري او تل یې درباندي شفتت کړی وي.

په پوڅي کمپ کې يې ۴ مياشتې تمرين راکړ، زه يې د شپږم پوځ سره يوځای د ستالينگراد په لور واستولم... زه چې په هغه نظامي کمپ کې وم، ډېره راته ستونزمنه وه. ډېر سخت تمرين و، په پيل کې يې بې حده په تکليف کړی وم خو وروسته ورسره عادت شوم. د ټوپکو د چلولو زده کړه يې راکړه او نورې نظامي نکتې يې هم په څو مياشتو کې را زده کړې، سخت سخت تمرينات يې راباندې وکړل. څو اونۍ مې د عضلاتو درد نه قرارېده.

په دې کمپ کې مور ته د جگړې ټول تکتیکونه راوښودل شول.

به ما ډېرو شيانو ته توجه کوله، ټانکونه، الوتکې، ټوپک، ماشينگې، برنلونه او ډېر غټ غټ وسايل چې ټول د جگړې لپاره جوړ شوي وو. ما فکر وکړ چې دومره لوی لوی کشفونه او نوښتونه فقط د جگړې او انسان وژلو لپاره دي؟

دولتونو تل په وسلو مصرف کړی، وسلې ډېر لوی مصرف غواړي او جالبه دا ده چې د يو انسان د نس مړول او د يو هېواد د خلکو د لوړې له مينځه وړل دومره مصرف نه لري. ممکن له دې څخه لس ځله کم مصرف ولري.

بیا مې د سیاسيونو په اړه فکر کاوه چې ولې جگړې ته دومره لېواله دي؟ د جرمني خلک رشتیا هم ډېر زیارکنس وو، دوی په وسلو او تکنالوجی کې ډېر نوښتونه کړي وو، خو درېغه چې دا نوښتونه د جگړې لپاره نه وای او د یو داسې څه لپاره وای چې انسان یې آسوده کولی.

د نظامي تمرین په موده کې مې د ریل ټانکونه ولیدل چې د یو لوی تعمیر په څېر به د ریل به خط باندې تلل، دا دومره لوی وو لکه په ښار کې لویې لویې ودانۍ، غټې خولې به یې وې او غټې غټې مرمۍ به یوې خورلې. یوه ورځ زه د یوې لویې مرمۍ/گولۍ ترڅنگ ودرېدم، پام مې شو چې اوږدوالی یې له ما ډېر دی. نو د دومره لویو لویو مرمیو رامنځته کول او په دوی باندې د سلگونو یا هم زرگونو کسانو مصروفول چې دا جوړې کړي او له جوړولو وروسته یې د خلکو وژلو لپاره وکاروي... ماته خو لېوتوب مالومېده!

سیاسيون د ارگ او سلطنتي ماڼیو پرځای باید لېوتونونو ته واستول شي ترڅو ذهني معالجه یې وشي. دوی بیچاره گان ناروغان دي نو آیا موږ اړ وو چې د څو ناروغانو له امله په زرگونو او ان میلیونونه کسان د جگړې په اور کې سوي وای او د جنگ جبهې ته تللي وای؟

ډگروال چې د کارگر کتابچې ته ځیر و، د هغه خاطرې یې مطالعه کولې، اړرمی/فاجه یې وایوست. خوب ورغلی و، دیوالي ساعت ته یې وکتل، کتابچه یې یوه لور ته کېښوده او د خپل کټ په لور لاړ چې ویده شي. بهر یې افسر ته غږ کړ، افسر راغی، ډگروال ورته وویل: هغه ناروغ جرمنی اسیر وگوره چې څنگه دی، که نه وي ښه شوی، یو څه درمل او گرم سوپ یا چای ور وره.

افسر حیران شو، اطاعت په توگه یې نظامي سلام وکړ او ووت. افسر د یوې پیالي چای او یو څه درمل په لاس سره د خیمې په لور لاړ، هلته یو بل عسکر و، هغه وویل: څه کوې؟

- ډگروال صاحب وویل چې پام پرې وکړم.

- جالبه ده، چې دا ولې؟

عسکر چې درمل یې لاس کې وو، اوږې یې پورته کړې او کارگر(الکساندر) یې له خوب راویښ کړ، الکساندر ته یې په ماته گوډه جرمنی ژبه وویل: درمل درمل، چای.

الکساندر حیران حیران کتل، زخمي مخ، خیرن زېړ وینبان او تړلی سر.

پیاله یې ترې واخیسته او د شربت سر یې خلاص کړ. شربت یې وڅښه، په جرمنی یې وویل: زما کتابچه څه شوه؟ خو روسي عسکر

یې په خبره نه پوهېدل. وینې سر یې په لاسونو کې ونيو او زگیروی یې وکړ. بېرته ژر پرېوت او ځملاست.

لږ وروسته نور کارگران هم راغلل په کټونو کې تقسیم شول.

شپه سهار شوه. چیغه شوه، ټول کارگران راجگ شول، وارخطا منډې وې او ټولو بوټونه په پنبو کول چې د کار په لور لاړ شي، الکساندر هم په ډېره ستونزه په خپل ځای کې کېناست، د خپلو بوټانو مزي یې تړل. دی آخري کس و چې لانه و پورته شوی، افسر راغی او چیغه یې ورباندې وکړه، ای مرداره نازي! ژر کوه څه ته منتظر یې؟

غوښتل یې چې د د اوسپنې په ډنډه یې ووهي، الکساندر خپل دواړه لاسونه د ځان د دفاع په موخه خپل مخ او سرته ونيول چې زیان ور ونه رسیږي، خو بل افسر په روسی ژبه غږ وکړ: مه کوه، ډگروال صاحب ویلي چې له ده سره ډېر زور مه کوی.

الکساندر په روسی ژبه ډېر لږ پوهېده خو حیران شو چې ولې یې ونه وهلو، له ځایه پورته شو او د کار په لور گوډ گوډ لاړ.

ډگروال بیا هم په هماغه اوسپنیزه برنډه ولاړ و، دورین ورسره و او د کان ننداره یې کوله چې بندیان په کې بوخت وو. افسر یې هم څنگه

ته درېدلی و، ډگروال وویل: آیا کولی شې هغه جرمنی چې پرون ناروغ و او تا درمل ور وړل راوښیې؟

افسر خپل دوربین راواخیست او ویې ویل: صبر وکړئ صاحب، زه به یې درته پیدا کړم. په دې کان کې په سلگونه کسان لگیا وو، خو دقیقې یې دوربین کې هاخوا دېخوا کتل، بالاخره یې وویل: هاغه دی!

ډگروال ته یې وویل: صاحب، د هغه زېر رنگ بلډیزور سره چې څو کسان ښکاري، په دوی کې یو دی سر یې په سپینه ټوټه تړلی.

ډگروال دوربین کې ولید: سمه ده، ومې لید.

افسر وویل: صاحب، بې ادبي یې مه منئ، ولې له دې کس سره خواخوږي څرگندوئ؟

ډگروال غلی و، ویې ویل: دا زما خپل کار دی چې له چا سره خواخوږي کوم یا یې وژنم. (لږ غلی شو) بیا یې وویل او دا مې هم خپل کار دی چې یو څوک له دې اوسپنیزې برنډې څخه لاندې واچوم چې ډېر غږیږي.

- بښنه غواړم که بې ادبي مې کړي وي.

ډگروال بېرته د کوټې په لور لاړ، د الکساندر د خاطراتو کتابچه یې راخلاصه کړه:

... تر ستالینګراډ پورې زموږ تګ خو اونی وخت ونيو، جرمني هم د هوا له لارې او هم پیاده ستالینګراډ بمبارولو. زموږ مسیر له جرمني څخه پولنډ ته، له پولنډ څخه اوکراین ته چې له کیف او خارکیف څخه هم تېر شو، ورپسې جنوبي روسیې ته ورسېدو، په لاره کې لا هم کوچني او لوی مقاومتونه وشول خو زموږ کاروان له جګړې سره مخ نه شو. دلته سخته جګړه تېره شوي وه. ما په ټول ژوند کې هم د جګړې لومړۍ کرښه نه وه لیدلې، ما چې دا حال ولید چې په سلګونه او ان زرګونه کیلومتره ساحه ټوله جګړې سوي وه. موږ په زغره والو ګاډیو کې مخ پر وړاندې روان وو. څومره چې ستالینګراډ ته نږدې کېدلو همدومره ساحه سوځیدلې ښکارېده.

زموږ سره مل سرتیري د جرمني پوځ عالي او ښه روزل شوي عسکر وو، ممکن زما په څېر ډېر لږ کسان داسې ورسره راغلي وي چې د ویرماخت جلب کاغذ پسې راغلی وي. د ویرماخت عسکرو اخلاق داسې نه وو لکه د اېس.اېس یا ګوستاپو مامورینو، دا مامورین قصابان وو، دوی ته انسان د مچ غونډې اهمیت هم نه درلود. څو ځلې مې دا هم اوریدلې دي چې هغه وخت چې هېټلر په پولنډ برید وکړ،

پولنډيان ډېری خوښ وو ځکه دوی له کمونیزم څخه نفرت او ډار درلود خو د جرمنانو څخه هغه وخت پولنډيان زړه توري شول او مقاومت یې پیل کړ؛ کله چې د اېس.اېس او گوستاپو لنډغرانو عامه خلک او په ځانگړي توگه يهودان شکنجه کول.

د ستانلنگراد په لور زموږ تگ په داسې نورماله آب و هوا کې و چې شاخوا هرڅه شنه او تازه وو، هوا معتدله او خوندوره وه خو د جگړې ډار له خلکو د آب و هوا ښایست هېر کړی و.

ستالینگراد ښار ته لسگونه کیلومتره لاره پاتې وه، نږدې شوي وو چې له لېرې مې د تورو لوگيو انبار په آسمان کې ولید چې له ښار څخه خيژي. له موږ مخکې په زرگونه عسکر ښار ته ننوتلي وو، موږ د پوځ وروستی برخه کې وو. د جرمني الوتکې په ښار گرځېدې او له لېرې د بمونو غرونه اورېدل کېدل.

څو ساعته وروسته ستالنگراد ښکاره شو، اصلي ستونزه دا وه چې د دې ښار په هره ودانۍ او کوټه په کوټه جگړه وه. روسانو داسې پټنځایونه جوړ کړي وو چې له تصور لېرې خبره وه. د بېلگې په توگه که چېرته د ښار په کومه کوڅه کې بې احتیاطه گرځېدلې نو ممکن په څو شېبو کې د سنايپر ښکار شوی وای چې له امله به یې د نوم ترڅنگ

د (اروانباد) لقب در زیات شوی وئ. بده یې لا دا چې قاتل به دې هم په خپلو سترگو نه وای لیدلی.

مور ته امر وشو چې د ښار په څو سوه مترې کې پړاو واچوو او باید تر شپې پورې ښار ته له ننوتلو ډډه وکړو. زه دې ښار ته حیران وم چې په زرگونه بمونه له پورته پرې اچول کېدل او په داخل کې یې هم په زرگونه جرمانان په جگړه لگیا وو خو بیا هم د سختې جگړې خبرونه رارسېدل.

تر هغه مې حتی په یو کس هم ډز نه و کړې، هسې به مې د ډزو تظاهر کاوه خو څوک مې نه ویشتل. د جگړې په ترڅ کې مور فکر کړو چې د ښار دا برخه به نوره له دښمن څخه پاکه شوي وي، دا معجزه وه چې د جگړې په ترڅ کې ما تر اوسه په هېچا هم ډز نه و کړې او تر اوسه داسې هم نه وو پېښ شوي چې له ما سره دې مخامخ کوم د دښمن عسکر مخ شي چې زه مجبور شم ډز پرې وکړم.

مانبام ته نږدې، په وړانو شویو بلاکونو کې کوټه په کوټه گرځېدم، ټوپک راسره و، زه او بل ملگری راسره و، هغه اشاره وکړه چې دی ښي خواته کور ته ننوځي او زه چپ لور ته.

کله چې ښي خواته اپارتمان ته ننوتم، زړه مې درز وکړ ځکه فکر مې وکړ چې دلته که څوک ووینې نو آیا ممکنه ده چې ډز به پرې وکړې؟ که ډز ونه کړې نو وژل کېږې... د شاعر لپاره دوه انتخابه شول: یا به خپله وژل کېږي، یا به بل انسان وژني!

دهلیز کې ورو ورو گرځېدم، لومړۍ کوټې ته ورننوتم، څوک نه وو، دویمې کوټې ته هم ننوتم، پام مې شو چې هلته په سلگونه کتابونه خواره واره پراته دي. د ټانک مرمۍ را ننوتلي وه، د کتابونو الماری ترڅنګ تېره شوي وه او ډېره برخه کتابونه یې له ځان سره خواره واره او سوي وو.

شاوخوا څو نقاشۍ هم په دېوالونو ځورنده وې چې په روسي سبک نقاشي شوې وې، د جگړې په دې بدمرغه حالت کې شاوخوا دې فقط انسانان وژل کېږي، د یوې عالي نقاشۍ لیدل عجیب احساس لري. نقاشۍ ته ځیر شوم، ټوپک مې شاته وتاړه او نقاشۍ ښکلا او جذابیت ته سوچونو یووړم، وروسته مې دویمه نقاشي هم په ځیر وکتله، څو شېبې ورته ځیر وم. ډېر زحمت پرې ایستل شوی و، د ملګري غږ مې راغی: څوک شته؟

- نه، دلته څوک نشته.

- راوځه نو څه کوي؟

- ته لار شه، زه درځم.

د کتابونو لويې آلماری ته ځير شوم چې نيم کتابونه يې د ټانک په مرمی کې تللي وو، اکثره يې په روسي ژبه ليکل شوي وو. ناڅاپه مې يو کتاب ته پام شو چې لږ وښورېد. زړه مې وډېبده، ټوپک مې د کتابونو په لور ونيو. پوه شوم چې کوم څوک د کتابونو شاته په څه ترتيب سره پټ شوي دي. وارخطا شوم، د ټوپک گېټ مې کش کړ، په جرمنی مې وويل: راووځه څوک يې؟

ناڅاپه په لسگونه کتابونه والوتل، راباندې را پنگ شول، د کتابونو له شا څخه يو نفر راټوپ کړ او زه يې چپه کړم، خنجر يې په لاس کې و. زه چې نيم په کتابونو پوښلی وم، په سر مې هغه کس را کېناست او خپل تېره خنجر يې زما مری ته برابر کړی و او زورونه يې وهل.

ما د مرستې غږ وکړ، څوک رانغلل.

ما هم فشار وارد کړی و چې خنجر مې ستونی پرې نه کړي او مقابل کس هم له خپل پوره ځواک څخه کار اخيست چې ومې وژني.

ما په ډېره خواری خپل ښی لاس خلاص کړ، خپلې توپانچې ته مې لاس کړ، توپانچه مې لاس ته راغله، له لاندې لور څخه مې مقابل

لوري ته ونيوه، زړه مې نه کېده چې ډز وکړم، د خنجر زور نور هم ډېر شو، يا به يې وژلم او يا به مې واژه!

خو ثانيې مې زړه ونشو چې ډز پرې وکړم، ناچاره شوم. ماشه مې ټينگه کړه، ډم شو، نفر يې خواته ولوېد، وينې يې زما په پوځي يونيفورم تويې شوې.

لړزې اخيستی وم، لومړی ځل مې و چې انسان مې وواژه، د هغه مړي ته مې کتل چې رډې سترگې يې پورته لور ته نيولي دي او لړزيرې. نور عسکر راورسېدل، ژر ژر د کتابخانې شاته لاړل چې نور څوک نه وي. زه له ځايه جگ شوم، لاسونه مې لړزېدل. يو سرتيري چې زما حالت وليد، ويې خندل، سر يې وبنوراوه، په پيغور شکل يې وويل: جگړه د مېرنيو کار دی!

د خپل ټوپک ميل يې د وژل شوي روسي په لور واړوه، په مخ باندې يې شاجوره پرې خالي کړه، زه شوک شوم او ټوپ مې واچاوه. د کوټې کونج ته ننوتم او لړزې اخيستی وم. بيا يې وويل: دا بې غيرته درسه راولئ.

ورځې به سبا کېدې، مور به کوټو په کوټو، کوڅو په کوڅو، بلاک په بلاک له روسانو سره جنگېدلو. د وخت په تېرېدو سره مې دويم،

درېيم او ان بې شمېره عسکر ووژل، ناچاره وم، د ځان ساتنه يوه غريزه وه، څو ځله ټپي شوم خو سطحي ټپونه وو.

وژل راته عادي شول، هغه نرم او سوله ايز الکساندر په وحشي الکساندر واوښت، پخوا به يې انسانان د ټوپک په مرمی وژل خو اوس يې د خنجر په واسطه ښه وژل کولی شول خو يوه خبره وه: تر اخره يې د چا له مرگ څخه خوند وانخيست.

ما به په خپل شاوخوا کې هغه عسکر هم وليدل چې زما په څېر له جگړې څخه ډارېدل خو د وخت تقاضا داسې وه چې بايد وحشي شوی وای، بايد وژونکی حيوان درنه جوړ وئ، يو داسې څوک چې په زړه کې يې هيڅ رحم هم نه وي.

څو ځله بمبار وشو، په عامه وگړو به وحشت گډ شو، وبه وژل شول: لس نه، سل نه بلکې په زرگونه کسان ووژل شول. ترټولو ډېر مقاومت د ترکټورونو د توليد په فابريکه کې وشو. زه د هغه جگړې شاهد نه وم خو ما وليدل چې د ويرماخت زرگونه عسکر د دې سيمو په لور تلل.

د کور په کور عملياتو په ترڅ کې يوه ورځ موږ د اېس.اېس له مامورينو سره په شخړه واوښتو. زموږ لس کسيزه ډلگۍ يې د يوه بلاک په لور

واستوله، خو کورونه مو له دښمن څخه پاک کړل، هلته ملکيان هم وو خو مور له دوی سره کار نه درلود، که څه هم مور ته ويل شوي وو چې بايد ټول ووژئئ ځکه ملکيان هم خطرناک دي خو ما شخصاً کوم ملکي کس نه دی ویشتی.

مور په درېيم منزل کې په تلاشی لگيا وو چې د زغره وال گادي غږ راغی، له کړکي مو لاندې په احتياط وکتل چې اېس.اېس راغلل.

دوی هم کور په کور گرځېدل. خو لحظې نه وې تېرې شوي چې د ماشومانو او ښځو د ژړا او چيغې راغلې، دا چيغې او ژړاگانې بيخي معمول وې خو په دې کې د ښځو زاريو غږونه هم وو، ژر ورکوز شوم، ومې ليدل چې په دويم منزل کې په يوه اپارتمان کې اېس.اېس کسانو يوه کورنۍ يوې کوټې ته ايساره کړي ده چې ښځې ماشومان او يو بوډا هم پکې و.

دوی خپل برنر تيارولو او غوښتل يې چې ټول ژوندي وسوځوي، زه ور ورسېدم، دوه ملگري هم راسره وو. ما غږ پرې وکړ: افسره! دوی نظاميان نه دي، ملکيان دي او دا ساحه زمور تر کنترول لاندې ده، تاسو اجازه نه لرئ چې دلته عمليات وکړئ!

نازي افسر په غوسه راوکتل، ته څوک يې چې ماته لاره ښيي؟

- ته نشې كولئ چې دوی ووژنې او زموږ په ساحه کې په خپل سر کار وکړې.

له دې خبرې سره د برنر خاوند زه ټپل وهلم، دلته زموږ نور ملگري هم راغلل، تعداد مو مساوي شو. هلته مو چې د ماشومانو سوځېدلي او بېچاره مخونه کتل، د بنځو ژړاگانې، په دوی کې څو روسی بنکلي پیغلې هم وې چې د واورې په شان سپینې وې. ټول له وحشت څخه لږېدل.

د دوی مخونو زموږ ترحم راډېر کړ.

ما بیا هم اسرار وکړ: گوره افسره، زما ټپل وهم او زما گواښل حل لاره نه ده، زه وایم چې دا بلاک موږ ټول تالاشي کړی، نظامیان نشته او نه هم د مقاومت څوک دلته پاتې دي، دا ځای تصفیه شوی او زموږ تر کنترول لاندې دی.

خو دوی د خبرو پرځای کنځلې کولې، څو ځله یې زه او زما ملگري ټپل وهل. زموږ حوصله نوره ختمه شوه او د ټوپک په کنداغونو مو شخړه پیل کړه، دوی مو سخت سخت ووهل او اجازه مو ورنه کړه چې ملکيان په برنر وسوځوي، دوی مو داسې ووهل چې د څو کسانو لاسونه او سرونه مو مات کړل.

ورته ومو ويل چې ژر دې خپل کار پسې لاړ شي. دوی وتښتېدل خو مور ته يې گواښ وکړ چې دا کار مو بې ځوابه نه پاتې کيږي. مور له بلاک څخه ووتو، خو د تگ په وخت کې مې فکر وکړ چې اېس.اېس بېرته راځي او دوی به بيا هم ژوندي پرېږدي. زه بېرته د بلاک په لور لاړم، هماغه کور ته پورته شوم، ماشومانو او ښځې لږزې اخیستي وو. په جرمني ژبه مې وويل: چېرته پټ شئ. بيا مې په لاس اشاره وکړه چې پټ شئ ځکه ممکن اېس.اېس بېرته راشي.

فکر مې وکړ چې پوه نشول خو په دې ترڅ کې يوې پېغلې چې طلايي وينښتان او شنې سترگې يې وې، په جرمني ژبه وغږېده: سمه ده، مور پوه شوو.

زه حيران شوم چې په جرمني وغږېده، ما ورته وويل: ته په جرمني پوهېږې؟

- هو، پوهېږم.

فکر مې وکړ، چې ممکنه جاسوسه وي ځکه ډېر ونه غږېدم ورسره، ومې ويل: ژر شئ چېرته پټ شئ او له دې ځايه لاړ شئ، دوی مو پيدا کوي.

نجلی چې پخوا لړزېده، په جرمنی ژبه یې مننه وکړه چې ما د دوی ژوند وژغوره. بیا یې وویل:

مور پتېرو خو که له بلاک څخه بهر ووځو نو شاید جرمنان ډزې راباندې وکړي ځکه جگړه شدیدې ده او د ملکي او نظامي په کیسه کې څوک نه دي. ما وویل: له ما سره راشئ، د تالاشي شویو بلاکونو په لور لاړ شئ، زه مو څارنه کوم خو پام چې کومه هونښارتیا ونه کړئ او نه هم هڅه وکړئ چې له شوروي پوځ او جاسوسانو سره اړیکه یا هم داسې څه درسره وي چې د پوځ سره مو اړیکه اثبات کړي نو وبه مو وژني.

نجلی ژر ژر له خپلې کورنۍ سره وغږېده، دوی عاجل له بلاک څخه کوز شول، د تصفیه شوي سیمې په لور روان شول، زه هم ورسره مل وم. د ویرماخت یو قومندان راغږ کړ: الکساندره! دا څوک دي؟ او چېرې ځې؟

زه چې پوه شوم چې خپل سړی کار مې کړی او باید له دوی سره مل نه وم، ودرېدم. ومې ویل:

- قومندان صاحب! دوی یوه کورنۍ ده، باید هغه امن ځای ته لاړ شي، په تصفيه شويو بلاکونو کې واړوي، نه به مور ته خطر وي او نه به هم دوی ته خطر پېښ وي.

ډگروال سر وښوراوه: گوره عسکره! ته خپل سری شوی یې، اخر ځل دې وي چې داسې بې ضرورته کار دې وینم. ورسره لاړ شه خو ژر دې بېرته غواړم.

زه له دوی سره روان وم، شاوخوا ۲۰۰ قدمه هاخوا تصفيه شوي سيمه وه، روسی نجلی په لاره کې ځینې خبرې کولې خو زما غوږونو سم نه اورېدل، له کله نه چې جگړه شروع شوي وه، د ډزو او انفجارونو له امله مې غوږونه غیر نورمال وو.

ما چې دا کورنۍ تر امن ځایه انتقالوله، شاخوا مو د ویرماخت ځینې عسکر څه ولاړ او څه گرځېدل، ځینو به بد بد راکتل، ځینو به ریشخند وهلو. په آسمان کې د الوتکو غږ راغی، زه لږ وارخطا شوم، پاس مې پام شو چې دوې الوتکې ښکاره شوې، سرعت یې تېز و، له لېرې یو عسکر چې پیژندلو مې راغږ کړ: الکساندره! مه وارخطا کېږه، لوټوافت (جرمني هوایي ځواک) دي. دا تصفيه شوي سيمه ده، دلته بمبار نه کوي.

زه ورته څير شوم، ومې ويل: فكر نه كوم چې لوټواوټ وي.

ژر مې چيغې كړې: پناه واخلي، روسی الوتكې دي.

نجلی په روسی ژبه چيغې كړې او خپلې كورنۍ ته يې وويل چې پناه واخلي، په څو لخطو كې منډې شوې، ټول خواړه واړه كېدو، اول مې زړه و چې د ټانك لاندې پټ شم، بيا مې فكر وكړ چې ممكن ټانكونه بمبار كړي، وروسته مې منډه كړه او د يوې ويجاړ تعمير زيرزمينی ته مې ځان ورساوه او د حالاتو ننداره مې وكړه.

هغه عسکر چې په ما يې غږ كړی و، ژر ژر ټانك ته پورته شو، ماشينگنې ته يې كيناست او د الوتكو په لور يې ډزې پيل كړې. څو ثانيې يې مسلسلې ډزې وكړې خو د الوتكو له غږ ښكاره كېده چې بمبار ته ځان تياروي، همداسې رانږدې كېدلې. ناڅاپه يې ځواكمن بمونه واچول، يو بم مستقيم په هماغه ټانك ولگېدلو چې ما فكر وكړ چې د هغه لاندې به پناه واخلم، تقدير و كه تصادف!

نور بمونه شاوخوا ولگېدل، سخت ويجاړی يې جوړې كړې، لوگي وو، څوك نه ښكارېدل. ټوخي، زگيروي او چيغې وې. څه نه ليدل كيدل، زه ژر لارم چې وگورم چې د هغه ملكيانو څوك نه وي وژل شوي، ښكاره شوه چې هغه نږدې ودانۍ چې دوی پناه وړ وړي وه، ټوله له

مینځه تللي وه او دوه ځواکمن بمونه پرې رالويدلي وو او ټوله کورنۍ له مینځه تللي دي.

له ودانۍ بهر مې د يوې ماشومې لاس وليد چې پروت و، بد احساس مې وکړ. منډه مې واخيسته د ډلگۍ په لور لاړم، دوی هم زخمیان انتقالول.

بيا مې بېرته رامنډه کړه، هغه روسۍ نجلی راپه زړه شوه، هغه ودانۍ ټوله لويدي وه، پوه شوم چې بيچاره ماشومان او ښځې، د يوه بوډا په شمول ټول ورلاندې شوي دي. ناڅاپه مې شاته پام شو چې يوه جلی به چيغو او ژړاگانو دې خواته منډې راوهي، ورځير شوم، هماغه روسۍ نجلی وه چې جرمني يې زده وه وه. حالت يې ډېر خراب و، په چيغو چيغو يې هڅه کوله چې د کانکريټ لاندې د خپلې کورنۍ غړي راوباسي، نجلی بې هوښه شوه، ولوېده. لږ وروسته د تصفيه شويو بلاکونو څخه څو د پاخه عمر مېرمنو منډې راوهلې، داسې مالومېده چې دا روسۍ پيغله يې خپلوانه وه. ښځو په لوړ غږ ژړل، ځانونه يې راورسول، ما د اوبو بوتل خلاص کړ او د نجلی پر مخ مې اوبه واچولې چې په هوښ شي.

نجلی په هوښ شوه، شاوخوا يې وکتل، بيا يې ژړا پيل کړه، دوو مېرمنو له ځايه پورته کړه او د تصفيه شوي سيمې په لور يې له ځان

سره بوتله. زما د بوتل سر خلاص و، له شا نه يوه افسر ټپل وهلم او کش يې کړم، په کنځلو يې وويل: احمقه الکساندره! دلته څه کوې، ژر ورشه د ډلگۍ کسان وژل شوي دي، انتقال يې کړه. زه ژر ډلگۍ ته لاړم او د مړيو او زخميانو په انتقال کې مې مرسته شروع کړه.

کوم عسکر چې په ما غږ وکړ چې الوتکې د جرمني دي، هغه د سترگو په رپ کې ټانک ته وخوت، ماشينگنې ته کېناست او د چټکو الوتکو په لور يې ډزې پيل کړې، زما په اند دا يو حماقت و. ځينې وخت چې احمق تشويق شي، دی هڅه کوي چې نورې کارنامې هم وکړې چې لا ډېر تشويق لاس ته راوړي. هر وخت هم د قهرمانۍ وخت نه وي، ځينې وختونه منډه، ځينې وختونه پټېدل، ځينې وختونه بايد سړی داسې کار وکړي چې ځان خطر ته وانچوي.

زما په اند که چېرته دې سړي د الوتکو په لور ډزې نه وای کړي، ممکن له مورډهاخوا يې نور پوځي کمپونه ويشتي وای خو دا چې هغه ډزې وکړې، نو پيلوټانو هم خطر لیده او دا خطر يې په دې بمبار سره رفع کړ چې هم يې روسي ملکيان پکې ووژل او هم دی خپله پکې لاړ.

دا خبره زما يوه تجربه ده چې يو سړی بايد ځينې کارونه د ځان بنودلو او تشويق لپاره ونه کړي، که چېرته د هغه کارونه مهم وي نو هغه به په غير اختياري توگه مشهور شي، د خلکو له هرکلي سره به مخ

شي خو برعكس ځينې كارونه چې يوازې د ځان نبودنې په اضافي تشويق د لاسته راوړلو لپاره ترسره كيږي، پايله يې نا سمه وي چې يوه بېلگه يې د دې عسکر مقاومت و، درېغه چې هلته خو د الوتكو ضد كوم محاربوي ماشين واى چې دى ورته كېناست، احمق سړى MG-42 ته كېناست.

ډگروال چې تر دې ځايه د الكساندر د خاطراتو كتابچه مطالعه كوله، كتابچه يې بند كړه. له ځايه پورته شو، بهر ووت. ماښام و، لمر ډوب شوى و، وريځې نارنجي شوي وې. د نظارت ځاى ته لاړ، دوربين يې راواخيست، سترگو ته يې ونيو. دا ځل يې ډېره بېړه وه. داسې ښكارېده چې په الكساندر پسې گرځېده. خپل عسکر ته يې اشاره وكړه، عسکر راغى، نظامي سلام يې وكړ.

ډگروال وويل: الكساندر په نوم يو جرمنى دى، هغه را پيدا كړه، زما دفتر ته يې راوله.

عسکر لاړ، ډگروال چورتونو وړى و، بېرته خپلې كوټې ته لاړ، د الكساندر كتابچه يې د ميز په المارى كې كېښوده. څو شېبې وروسته الكساندر راښكاره شو: تړلى سر، څيرې كالي، په وچه شوي وينه لړلى مخ او ږيره.

عسکر له لاس نیولی و او په ولچکو یې لاسونه ورتړلي. الکساندر هم وارخطا ښکارېده. ډگروال عسکر ته وویل: لاسونه یې خلاص کړه، حمام ته یې بوزه، پاکې کالي هم ور واغونډه بېرته یې راوله. عسکر په روسي ژبه وویل: سمه ده صاحب.

- سم پام پرې وکړه. د ږیرې پل هم ورکړه.

عسکر له الکساندر سره ووت. ډگروال بل عسکر راوغوښت، ویې ویل: شیدې او کلچې راوړه، مېلمه لرم.

نیم ساعت وروسته الکساندر راغی، روسی خوټی او پاک کالي یې موندلي وو، ږیره یې خړیلي وه، عسکر له لاس نیولی و. ډگروال عسکر ته اشاره وکړه چې ووځي او دوی یوازې پریردې، عسکر ووت.

ډگروال الکساندر ته اشاره وکړه چې په کوچ کیني، په میز کلچې او چاینک هم ایښي وو. ډگروال په جرمنی ژبه وویل: الکساندره! کلچې او شیدې ستا لپاره دي، ویې څښه.

الکساندر حیران شو، د ځمکې په سر د واوړې په دوزخ کې کلچې او شیدې؟ همدارنگه یو داسې کس چې پاکې کالي، د ږیرې پل او حمام درکړي بیا په جرمنی درسره وغږیږي!

د کوچ لور ته غلی غلی لار، مودب کیناست، چاینک یې ټیټ کړ، پیاله یې له شیدو ډکه کړه. ناڅاپه یې کلچې ته لاس اوږد کړ ویې خوړه، د خوراک انداز یې تېز و، وروسته له څو کلونو داسې غوره شیدې او کلچې ور رسیدلي وه.

له شیدو یې غټ غوړپ وکړ، بېرته یې تو کړې، ډېرې گرمې وې. د بښنې په دود یې ډگروال ته وکتل، نه غږېده. لکه یو عصبي ناروغ.

ډگروال موسک شو: شیدې ډېرې گرمې دي، اجازه ورکړه چې سرې شي بیا یې وڅښه.

الکساندر همداسې د لېونو په څېر خوراک کاوه، به څو شېبو کې یې ټولې کلچې او چای وخوړ. ډگروال بیا په جرمنی وویل: نورې غواړې؟ الکساندر د (نه) په دود سر وخوځاوه.

ډگروال له ځایه جگ شو، خپل غټ سگرت ته اور ورته کړ، له قوټي څخه یې بل سگرت راواخیست او الکساندر ته یې ورکړ. الکساندر په لږڅېدلو لاسونو واخیست، لاسونه یې لږژېدل.

ډگروال وویل: زه له تا سره په جگړه کې نه یم، لاسونه دې ولې لږزیږي؟

الکساندر چې په اول ځل وغږېد، په ټيټ غږ يې وويل:

- نارو... ناروغ يم.

ډگروال چې بهر منظره کتله، شپه شوي وه، خو لويو لويو څراغونو واورين غرونه رڼا کړي وو. تېزه واوره ورېده او په شيشه باندې مخامخ راتلله چې له امله يې شيشه خيره شوي وه، ډگروال ځان ته هم سگرت اور کړ، ويې ويل:

- انسان غوښتل چې سوله رامنځته کړي خو کله چې پوه شو چې دا خبره ناممکنه ده او په ځمکه کې سوله نه راځي نو په يو شکل سره يې جگړه توجیه کړه. دې توجيې ډېرې مفکورې رامنځته کړې. په پيل کې بشر په کارگر او خان وويشل شو.

وروسته ملتونه رامنځته شول، ملت پالنه يې رامنځته کړه، انسانان يې سره وويشل. دې ويشنې جگړې رامنځته کړې او جگړې لا تر اوسه هم نه دي درېدلې.

ډگروال غلی شو، سگرت يې کش کړ، غټ دود يې له پوزې او خولې څخه وايوست. بيا يې وويل:

- زه ډگروال لياخوف يم، ما ستا خاطرات ولوستل، پوه شوم چې يو څه مشترکات سره لرو. ما هم له لومړۍ جگړې پخوا

غوښتل چې يو ښه ليکوال شم، د اروپا په سطحه د ادبياتو يو ليکوال، کورنۍ به مې ويل چې زه نابغه يم او بايد ساينسپوه شم ځکه په ۱۸ کلنۍ کې مې درې ژبې زده کړي وې. زما له ژبو سره ډېره علاقه وه، ما موخه درلوده چې بايد د اروپا مشهورې ژبې زده کړم، ترډېره مې زده هم کړې. له جرمني او انگليسي علاوه، ايټاليایي، هسپانوي او ترکي ژبه مې هم زده دي، ښې خبرې او ليکل پرې کولی شم. عربي او ترکي کې لږ لټ يم خو بيا هم لوستل پرې کولی شم.

ما دا ژبې د دې لپاره زده کړي وې چې يو نړۍ وال ليکوال شم خو د ليکوالۍ پرځای مې د جگړو په جبهو کې په درېد وخورې او دا دی د ډگروالی رتبه مې ترلاسه کړه. په لومړۍ جگړه کې مې دومره په درېد ونه خوړې خو په دويمه جگړه کې ما ډېر ځله د محور دولتونو ځواکونه غولولي دي، په ځانگړې توگه ايټالويان، په مخابره کې په ايټاليایي غږېدم، غلط کوردينات به مې ورکړل، ډېری وخت هوايي ځواکونو د دوی خپل سنگرونه ويشتي دي.

په همدې مناسبت زما پوځي رتبې هره مياشت او هر کال ترفيح کوله او دا دی نن ډگروال يم.

ادبیات مې په درد ونه خوړل، شعر او ادبیات داسې څه نه دي چې د ځمکې کره دې اباده کړي، دا یوازې په ذهن کې جوړې شوي خبرې دي چې عملي کول یې ناممکن دي.

د نړۍ والې سولې نظریه هم فکر کوم ادبیاتو رامنځته کړي ده ځکه خو تر اوسه عملي شوي هم نه ده. له دویمې جگړې پخوا، مور هڅه کوله چې د ادبیاتو په واسطه جگړه محکومه کړو، د لومړۍ نړۍ والې جگړې په اړه مور ډېر لیکل وکړل خو لیکلو گټه ونه کړه او وینو چې دویم جنگ را شروع شو.

پوهېږې ادبیات کله خوند کوي؟ کله چې د ژوند نور لومړیتوبونه پوره شوي وي او ته کینې داستان لیکل او شعر شروع کړې، دا یوازې ذهن ته گټه رسوي او سړی ځوان ساتي.

ډگروال د خپلو کتابونو له الماری څخه دوه کتابونه راوباسل، الکساندر ته یې په میز کېښودل. الکساندر په لړزېدلو لاسونو کتابونه راواخیستل، یو په انګلیسي و او بل په هسپانوي. ډگروال وویل:

- دا مې په ځوانۍ کې لیکلي، ادبي داستانونه دي چې بیا مې په درد ونه خوړل.

د خپل ميز په لور لار، په چوكۍ كې كېناست او پښې يې مېز ته پورته كړې، وې ويل: تا ليكلي وو چې سياسيون بايد د سلطنتي مانيو پرځاى عصبي شفاخانو ته لار شي، فكر كوم تا تر اوسه دا نه ده دركړي چې كه چېرته سياست او سياسيون نه وي، د ټولنې واگې به داسې خلك په لاس كې واخلي چې د كارگرې طبقې غوښه او وينه به وزيبښي، سياسيون مهم دي خو په دې شرط چې دوى بېرته په زيبښونكو خانانو بدل نه شي.

جگړه جرمني شروع كړه، مور په چا غرض نه و لرلى خو ماته هم بېرته جرمني وخوړه. دلته شايد ته په حقه وې ځكه د خپل هېواد ماتې دې وليده ځكه د خپل هېواد سياسيونو ځاى په عصبي روغتون كې وينې ځكه جگړه دوى شروع كړه، جرمني د دوى له لاسه پنگ شو او په ميليونونه جرمنان ووژل شول خو زموږ سياسون بيا داسې نه دي چې عصبي شفاخانو ته اړتيا ولري.

الكساندر ورته څير و، نه يې غوښتل چې وغږيږي، حيران حيران يې د ډگروال په لور كتل.

الكساندر چې تر اوسه ډېر نه و غږېدلى وغږېد: جگړه تحميلي وه او د ټولو جرمنانو په خوښه نه وه، زه هم جگړې ته په زور ټېل وهل شوم. ټول لوري خپل خاص دلايل لري چې خپله جگړه توجيه كوي.

جرمني يو څه ويل، فرانسې د دفاع خبرې کولې او امريکا د جگړې په نه گډون کې خپلې گټې په خطر کې ليدې. اوس زموږ خبرې نه شي کولی چې هرڅه جبران کړي او نه هم زه په انسانانو کې دومره ځای وينم چې له دې غميزې دې کوم عبرت واخلي، که موږ عبرت اخيستلی نو له لومړۍ نړۍ والې جگړې به مو عبرت اخيستی وای.

دواړه يو څه شپه غلي وو، ډگروال د اورلگيت الکساندر ته ور گوزار کړ چې سگرت پرې بل کړي. بيا يې وويل: زه تاته يو امتياز درکوم، له عسکرو سره دې معرفي کوم، ډېر کار به نه درنه غواړي، په شپه ورځ کې دوه ځله ويده کېدئ شې او کوم وخت دې چې څه اړتيا لرله، ماته راتللی شې.

الکساندر د هغه په لوري حيران حيران کتل، چټک يې وويل: ما څه ښېگڼه درسره کړي چې ته دا کوې؟

ډگروال اوږې پورته کړې: ځينې وخت مجبور نه يو چې ښېگڼې ته منتظر واوسو ترڅو بېرته ښېگڼه وکړو، تللی شې.

بيا يې غږ کړ: افسره!

يو عسکر راننوت، سلامي يې ووهله. ډگروال وويل: په الکساندر مو ځانگړی پام وي، د کار کالي ورکړه، هر کله يې چې غوښتل استراحت دې وکړي، ډېر کار هم مه ورڅخه غواړئ.

افسر ووت او الکساندر هم ورسره ووت. د خيمو په لور لاړ، هلته ناستو کارگرانو د الکساندر په لور په ځير ځير کتل چې پاک او تميز مخ او کالي يې پيدا کړي، يو کارگر غږ کړ: عجب بنايسته شوی يې! الکساندر غلی و.

څو ورځې وروسته د کان معاون ته يو افسر ورغی، په يو شکل سره يې ورته وويل چې ډگروال لياخوف ځينې بنديانو ته بې ځايه امتيازونه ورکوي او په بنديانو اعتبار کوي.

دوه ورځې وروسته، سهار مهال ډگروال مخ ته اوبه واچولې، مخ يې پرېمينځلو، هنداره کې خپل مخ ته ځير شو. په مخ باندې يې يوه توره ليکه ښکارېده چې له بریتونو څخه غوړ ته پورته شوي وي. مخ يې وچ کړ. د ټيليفون غږ راغی، له تشناب څخه ووت او په ميز باندې ايښی ټيليفون يې راجگ کړ، غږ راغی: سهار پخیر ډگروال، زه کروچکوف يم، د کارگرانو نظارت مې کاوه، داسې ليدل کيږي چې يو کارگر نسبت نورو ته ډېر امتياز لري، کله مې چې پوښتنه وکړه نو ځواب مې ترلاسه

کړ چې ستاسو په هدايت د هغه لپاره امتيازونه په نظر کې نيول شوي دي، آيا د هغه سوانح مو کتلي، هغه نازي عسکر و چې په ستالينگراد کې نيول شوی دی؟

ډگروال وويل: هو، په هر څه خبر يم، د گوند غړی يا اېس.اېس نه دی، د ويرماخت عسکر و. ما امتياز ورکړی خو ستونزه څه ده؟

- څه خاصه ستونزه نشته، يوازې مې د تدبير او احتياط لپاره ويل چې په نازي بنديانو اعتبار څه ستونزه رامنځته نه کړي.

- نه بې غمه شه خو که ستونزه پېښه شوه بيا زه ځواب ويونکی يم.

خو ورځې تېرې شوې، شپه مهال چې بيا هم چټکه واوره وه، ډگروال لياخوف په خپل کاري مېز بوخت و او اسناد يې کتل راکتل، ناڅاپه د خطر زنگ ووهل شو. ډزې شوې او د عسکرو د منډو غړونه واورېدل شول.

ډگروال د خپل ميز روک کش کړ، توپانچه يې راواخيسته او له ځان سره يې کېښوده، بهر ووت.

د کان له احاطې هاخوا جال چې خاردار سيم يې هم په سر و، پرې شوی و. ترڅنگ يې دوه عسکر هم په وینو لت پت پراته وو، له سيم

خاردار بهر څلورو کسانو منډې وهلې، داسې ښکارېدل چې بندیان وو او تښتیدلي دي. ډگروال د کان برج په لور لاړ، دورین یې راواخیست، ډېر لېرې نه وو تللي. تېزه واوره وه، له سلو قدمونو وړاندې څه نه لیدل کېدل.

یو افسر سناپیر توپک راواخیست، سترگه یې دورین کې ورکړه. د توپک له خولې لمبه پورته شوه. یو بندي یې وویشت او شاوخوا په نیم متر واوره کې ولوېد. عسکرو شاته منډې پسې وهلې او ډزې یې پرې کولې، سپي پسې ورخوشي شول ترڅو زندانیان ونیسي خو دوی وسلې لرله او سپي یې وویشتل، له دې لوري ډزې پرې کېدې خو موثرې نه وې، دوی لېرې کېدل، عسکر هم ورپسې وو.

درې نورو بندیانو همداسې منډې وهلې. د توقع خلاف د عسکرو یوه گزمه له پورته لور راغله او دوی یې محاصره کړل.

څو شېبې وروسته تښتېدلي کسان د کان په احاطه کې لاس تړلي په گونډو ناست وو، کوم یو چې وژل شوی و، د هغه جسد یې د دوی مخې ته اچولی و. په سلگونه کارگان منظم درېدلي وو او د دوی مجازاتو ننداره یې کوله.

ډگروال راورسپد، نور کارگر او بنديان هم جلا ځای کې ولاړ وو او د نیول شویو تښتېدلیو بنديانو سرنوشت ته منتظر وو.

ډگروال په لوړ غږ په جرمنی ژبه وویل چې ټول یې واورې: احمقانو! تښتېدلی؟ اصلاً چېرې تښتېدلی؟ له دې کان څخه په لسگونه کیلومتره لېرې هم د ژوند ځای نشته، بیا خو تاسې فاشیستانو ته بیخي ځای نشته.

تښتېدلي بنديانو ته نږدې شو، په ځیر ځیر یې وکتل، د هر یو په لور به ورتللو او سترگې به یې په سترگو کې خښې کړې وې.

د نورو درېدلو کارگرو په لور یې وکتل، په دوی کې الکساندر هم په لومړي قطار کې ولاړ و. الکساندر ته ځیر شو، ډگروال غوسه و. توپانچه یې راوباسله، گېټ یې کش کړ او د یو تښتیدلي بندي په ټنډه یې د توپانچې میل ورکېښود. ډز شو، بندي ولوېد او وینو یې په یخ وهلي ځمکه باندې لیکه جوړه کړه، بیا یې په نوبت نور دوه کسان هم په همدې شکل سره ووژل.

بیا یې سترگې د الکساندر په لور واړولې او په سترگو کې سره پوه شول... مانا دا چې الکساندر د ډگروال له نرمی څخه سوء استفاده ونه کړي. الکساندر وارخطا و، عجب ه و، هغه مهربان ډگروال چې دوی

ورځې مخکې يې شيدې او کلچې ورکړې وې، نن يې په سترگو کې
خبردارۍ ورکړ؟

سبا ورځ ډگروال د کارگرانو په منځ کې گرځېده او د کار نظارت يې
کاوه، له يو لوري څخه د کان معاون (بريدمن-سرجنټ کروچکوف)
راپيدا شو، د ډگروال لياخوف په لور راغی: ډگرواله! د پرونی پېښې په
اړه د پلټنو لپاره ممکن د مرکزي کميټې کوم غړی راشي، څه ځواب
وايو؟ او که وپوښتم چې هغه نازي عسکر ته چې تاسو امتياز ورکړی
و، که چيرته هغه د تښتېدليو عسکرو سره څه مرسته کړي وي؟

ډگروال په دسمال خپله پوزه پاکه کړه، وپې ويل:

- سرجنټه! درېغه چې يو داسې خبرې دې کولی چې امکان ته
ورنږدې وئ او ما ويلي وای چې افرين ته څومره دقيق يې!
که هغه په دې پېښه کې همکاري کړي وای نو ولې دی نه
ورسره تښتېده؟

- ستاسو خبرې سمې بولم ډگرواله، خو بايد پام دې وي، دوی
فاشيستان دي، په يو بل يې هر ډول همکاري لوريري.

ډگروال هېڅ ځواب ونه ويل، ځای يې پرېښود.

***

د ډگروال په دفتر کې لوړ رتبه جنرالان او چارواکي ناست وو، په دفتر کې د سگړتو لوگي وو، د شرابو بوتلونه په گړد مېز ايښي وو، د بحث په منځ کې يو لوړ رتبه جنرال، ډگروال لياخوف مخاطب کړ: ملگري لياخوف، تاسو د شوروي لپاره لويې قهرمانۍ کړي دي او که نن ورځ ملگري ويلاديمير لينن ژوندی وای نو په تاسو به يې افتخار کړی وای خو عمر چې څومره ډيريرې جسم ارام ته اړتيا لري، انسان يو څه ضعيفيري...

له دې خبرې سره بل جنرال د ډگروال لياخوف په لور وکتل او د خبرو په ادامه يې وويل: د ضعف ترڅنگ په انسان کې يو څه ترحم هم پيدا کيږي چې دا ترحم يې بيا ستونزې جوړوي.

او ټولو کاذبه خدا وکړه، د دوی دې خبرې ډگروال لياخوف ته غير مستقيم پيغام درلود چې له الکساندر سره خواخوږي يې د دې لامل شوي ده چې څو ورځې مخکې زندانيان دا زړه پيدا کړي چې له کان وتښتي.

ډگروال غلی و، بيا يې په پيغور(طعنه‌آميز) شکل سره وويل: او دا بوداټوب بيا د دې لامل هم کيږي چې ډېر وخت له تحقيق او پوښتنې پرته، د احتمالاتو او شکونو پر بنسټ قضاوتونه وشي.

يو بل بوډا جنرال وويل: مور او تاسو له يو بل سره ښه وخت تېر کړی او د (مور روسيې) لپاره مو گډه خدمت کړی دی، که رښتيا ووايم، ډگروال لياخوف په دې ليرې پرته له واورو ډکه سايبيريا کې چې تر څو سوه كيلومترۍ پورې ډېر لږ انسانان ليدل کيږي، نور زړه تنگی شوی وي. ښه به وي چې مسکو وويني او يو څه موده استراحت وکړي، کميته به نږدې ورځو کې پريکړه وکړي چې تاسو له دې کان څخه د دفاع وزارت يا ک.ج.ب دفتر ته بدل کړي.

ټول چارواکي له ځايه پورته شول، ډگروال لياخوف يې ښه هرکلی او ښه خدای پاماني ورسره وکړه، تر هغې چې په دوو هليکوپترونو کې کېناستل او رخصت يې کړل.

لياخوف په دفتر کې ناست و، خپه ښکارېده. تيليفون ته يې لاس کړ، خبرې يې پيل کړې: سرجنټ کروچکوف راوغواړه.

څو شېبې وروسته کرچکوف د ډگروال له مېز سره ولاړ و، ډگروال وويل: کرچکوفه نه پوهېږم چې دا خبره ده ولې دومره لويه کړه، له کان څخه د کارگرو تېښته عادي مسئلې دي او تا په تېرو شپږو مياشتو کې وليدل چې ډېری زندانيانو هڅه وکړه چې وتښتي، زه تر ډېره زموږ ترمنځ فضا دوستانه ساتم، له زندان تېښتې او دا خبرې...

ډگروال سترگې برکې کړې او په غوسه انداز يې په لوړ غږ له دې خبرې سره سم، مېز په سوک وواهه: ...نو دا خبرې چې عادي دې ته اوس ماته واضح کړه چې ستا ستونزه څه ده چې د مرکزي کميټې تر غړو پورې دې خبره ورسوله؟

په دفتر کې چوپه چوپتيا وه، کرچکوف چې تر تاثير لاندې راغلی و، وويل: ډگرواله! زما نيت تاسو ته توهين نه و، بلکې يوازې په راپور کې مې ليکلي وو چې له پېښې مخکې يو کارگر ته امتياز ورکړل شوی دی، دې نکتې دوی راپارولي دي او نه پوهېږم چې تاسو ته به يې څه ويلى وي؟

څو شېبې وروسته دفتر کې يوازې ډگروال ناست و، سگرټ دانې يې مخې ته وه او ډبل سگرټ يې غټ غټ کش کاوه، لکه سړي(ششونه) چې ټول ورنه ډکوي او بيا يې پو کوي. فکرونه يې وهل، خپگان او غوسه يې دواړه په مخ کې ښکارېدل، سگرټو يې مخ لا نور هم سور کړی و، تيليفون ته يې لاس کړ، ويې ويل: هغه جرمنی کارگر چې څو ورځې پخوا دلته راغلی و، هغه راوله.

ډگروال ساعت ته کتل، ۱۲:۱۰ وې، ستن تاوېدله، ۱۲:۲۵ شوې...

دروازه خلاصه شوه، يو عسکر چې الکساندر يې تر لاس نيولی و،
راوست، عسکر ووت.

الکساندر ولاړ و، ډگروال اشاره وکړه چې په کوچ کينې. الکساندر لاړ
او کېناست. کوټه کې چوپتيا وه، د سگرټ بد لوگي وو، ټوله کوټه يې
نيولي وه. د ساعت ټک ټک و او بس.

ډگروال چوپتيا ماته کړه: آيا پوهېږې چې ستاسو ته د امتياز ورکولو له
امله چارواکو شک کړی چې تاسو به له تښتېدليو سره څه مرسته کړي
وي؟ دوی ما ملامت گڼي چې ولې دې يو جرمني بندي ته امتياز
ورکړی؟

الکساندر وويل: زه ستاسو د مهرباني پورې يم خو حيران دې ته
يم چې درې بنديان مو په سر او زړه کې وويشتل او له هغې وروسته
مو ماته په سترگو کې اخطار راکړ، اوس مو بيا راوستلی يم او داسې
خبرې راته کوي چې زما په فکر کې هم نه دي راغلي. ډېره مننه، امتياز
مو اخیستلی شئ.

ډگروال دواړه سترگې غلي چت ته پورته کړې، سر يې دواړو لورو ته
وښوراوه لکه د خبرو حوصله چې نه وي ورسره، ويې ويل: د امتياز
درکول يا اخیستل دومره مهمه خبره نه ده، په دوو يا درو مياشتو کې

حتمن د تېښتې پېښې کيږي خو زه دې ته حيران وم چې ولې چارواکي په دې خبره پسې راغلي وو. دوی په ما څه گومان کړی و، هغه لياخوف چې د جبهو د برياليتوب دليل و، اوس د کوچنيو خبرو پوښتنه ورنه کيږي؟ آیا پوهېږې د مرکزي کميټې دا دوه کسان چې نن راغلي، دوی ما د جگړې په جبهو کې ليدلي وو چې څنگه به يې ځانونه گوښه کول او له جگړې به پټېدل، نن دوی نن ماته په کنایه کې وايي چې بايد دنده دې بدله شي يا تقاعد شي...

الکساندر چې د ډگروال خپگان ته متوجه وو او درک کړي يې وه چې دا خبرې په ده پورې نه دي مربوط او ډگروال په يو شکل سره خپله گيله الکساندر ته کوي او الکساندر بايد خواخوږي ورسره وکړي، الکساندر غلی و، ويې ويل: ډگروال صاحب! وختونه او خلک بدلېږي رابدلېږي. دا وخت دی چې ځينې کسان لوړپوړو ته پورته کوي او ځينې لوړپوړي ټيټو ته ښکته کوي.

خو ته لا هم هماغه لياخوف يې او د وطن خدمت دې کوې، د دوی د څو کنایو په کيسه کې مه اوسه.

دواړه غلي وو، الکساندر وويل: صاحب که اجازه وي چې زه لاړ شم.

الكساندر ووت، ډگروال د دفتر ترڅنگ د خوب کوټې په لور روان و،
ودرېد، بېرته شاته شو، د مېز روک يې خلاص کړ، د الكساندر کتابچه
يې راواخيسته. د خوب کوټې ته لاړ، په تخت کې اوږد پرېوت، کتابچه
کې يې نېناني ځای پرانيست:

... د روسيو الوتکو بمبار مور لا محتاط کړو، مور له لېرې څخه ليدل
چې د ستالينگراد نورې برخې تر سخت بمبار لاندې دي او له لېرې مو
د لسگونو الوتکو ننداره کوله چې د شگو په څېر بمونه په ستالينگراد
ور غورځوي.

زموږ دنده دا وه چې له جگړې وروسته بلاکونه او ودانۍ تلاشي کړو
چې د مقاومت او سره پوځ څوک هلته نه وي. دا دنده زما لپاره آسانه
وه ځکه د ستالينگراد په نورو برخو کې چې کوم اور بل و او سخته
جگړه وه، مور د هغې جگړې تاب نه درلود، د ستالينگراد هغو برخو
په لور به يې تکره تکره کومندويان ورلېږل خو دا کوچنۍ دندې به يې
مور ته راکولې.

ما تر خپله وسه هڅه کوله چې ملکيان پناه ځای ته بوځم خو ډېر
داسې کسان هم وو چې زما دا کار به يې نه و خوښ، دوی حتی د
ملکي اوسېدونکو ته هم د پوځيانو په سترگه کتل او د هغوی وژل

ورته عادي وو، زما چې په زړه دي زما په مخ چا کوم ملکي نه دی وژلی.

یوه ورځ د اېس.اېس موټر زموږ پندغالي ته راغی چې څو لوړ رتبه افسران پکې وو، ما له لېرې څارل، دوی زموږ د قومندان په لور ورغلل او خبرې یې ورسره پیل کړې. قومندان هاخوا دېخوا وکتل، کله یې چې زه ولیدم، اشاره یې راته وکړه چې ورشم، زه ورغلم. زما په لیدو قومندان د اېس.اېس کسانو ته وویل: دا و؟

پام مې شو چې دوی هماغه نازي افسران وو چې څو ورځې مخکې یې غوښتل ملکيان په برنر وسوځوي چې په ځواب کې یې موږ دوی سخت سخت ووهل او سر او پښې مو ورماتې کړې.

د دوی د ډلې مشر چې ما د ټوپک په کنډاغ سر ته وهلی و، سر یې تړلی و او زما په لیدو یې کنځلې پیل کړې، ویې ویل چې همدا و.

زموږ قومندان د دوی قومندان ته وویل چې ځینې وخت دا ستونزې راځي خو هڅه به کوو چې په دوه جانبه همکاري یې حل کړو. دوی لاسونه سره ورکړل او لاړل. د تگ په وخت کې چې موږ کوم نازي افسران وهلي وو دوی همداسې کنځلې کولې ترڅو چې پناه شول،

ترټولو ډېر يې هغه يو غوسه و چې ما ټنډې ته په کنډاغ وهلی و او
ټنډه يې شکېدلي وه او سپين بنداژ يې ترې راتاو کړی و.

قومندان زه گوښه کړم، ويې ويل: الکساندره! د جگړې کلی د ترجم
په نوم اوسيدونکي نه لري. دلته ټول کليوال وژل، زخمي کول،
سوځول، تباه کول او له منځه وړل دي. بخښل، خندل او ښېگڼه کول
د جگړې مربوط نه دي، هيله ده چې په دې سر خلاص شوی وي؟

ما ځواب ورکړ: نو آيا د جگړې په کلي کې د ځوانۍ (مېرنتوب) په نوم
اوسېدونکی هم نشته؟ داسې مېرنتوب چې يو چاته وښيي چې ښځې
او ماشومان بايد ونه وژل شي.

قومندان موسک شو: گوره الکساندره! ته ښه سپړی يې خو تا په اصلي
جبهو کې تباهی نه دي ليدلي، درېغه چې هغه تباهی ووينې، هغه
وخت به بيا دا خبرې نه کوي.

پناه ځای چې له مور څخه څو سوه قدمه وړاندې و، څو ځله به بهانه
ورتللم ترڅو د هغې روسی نجلۍ احوال واخلم چې کورنۍ يې د
روسانو په بمبارۍ کې له منځه تللي وه. زه د گزمې په توگه په هغه
لور ورتاوپدم، څو ځله مې هڅه وکړه چې ويې وينم خو بريالی نه
شوم.

په بل ځل مې وليده چې د يو وران شوي تعمير پاي ته يې ډډه وهلي ده (ناسته ده)، کله مې چې سترگې پرې ولگېدې د يو ډول ارامۍ احساس مې وکړ، په شنو غټو سترگو او سپين مخ باندې يې طلايي وپښتان رامات شوي وو او خپه ناسته وه. ما په نيمه روسۍ ژبه پرې غږ کړ: ستړي مشې، څنگه يې؟

زه يې په څو مترۍ کې ولاړ وم، شاوخوا نور ملکيان هم وو. غمجنه مخ يې زما لور ته راواړوه، شونډې يې وچې وې، په جرمنۍ يې وويل: که ژبه دې پوره نه وي زده، مه پرې غږېږه بد ښکارې.

دې خبرې ته يې زه موسک شوم خو ژر مې موسکا په جدي حالت واړولو چې څوک مې ونه ويني. بيا مې وويل: آيا کوم څه چې شوي دي او موږ خپه کوي، د دې وړ دي چې ورته خپه شو؟ حال دا چې زموږ خپگان کوم بدلون نه رامنځته کوي!

روسی پیغله، همداسې ناسته وه، ځواب يې رانه کړ. زنه يې په گونډه ايښي وه. زړه کې مې د خجالت احساس وکړ، په زړه کې مې وويل: هر ځای هم د فلسفې لکچر نه وي...

بيا مې وپوښتل: ستاسو نوم څه و؟

روسی ځواب راکړ: انيلا.

- بنایسته نوم دی.

خپل شاته بکس مې راخلاص کړ، ډوډۍ وه او یوڅه مریا هم په مرتبان کې وه، غلي مې راواخیستل چې د چا راپام نه شي. ورنږدې شوم او په لاس کې مې ورته ونيول، ومې ویل: په دې ورځو کې د غذا موندل سخت شوي دي، دا ډوډۍ او مریا زما له لوري تحفه ومنه.

انیلا ژر راڅخه واخیستل، داسې ښکارېده چې بیچاره نجلی ډېره وږي وه، د سترگو په رپ کې یې مریا او ډوډۍ وخوړل، بیا یې په حیرانتیا راوکتل او په غمجنه لهجه یې وویل: عجب جرمنان یاست، هم مې په هېواد یرغل کوي، هم مې کور ړنگوي، بیا ستاسو له لاسه د کورنۍ ټول غړي رانه مړه شول. وروسته بیا مریا او ډوډۍ هم راکوي؟

زه چې تر تاثیر لاندې راغلی وم، هڅه مې کوله چې باید داسې خبره ونه کړم چې دا رانه خپه شي، په طنز سره مې وویل: گوره هر جرمنی هم چاته مریا او د سیلو ډوډۍ نه ورکوي، هغه هم خپل حق ډوډۍ!

انیلا په لومړي ځل لږه موسکه شوه، څه یې ونه ویل. ما وویل: زه د گزمې په شکل دلته درته راگرځم ځینې وخت، هڅه کوم چې یو څه خواړه درته راوړم. مازدیگر مهال په همدې شاوخوا کې اوسه.

انیلا په حیرت راکتل، وپې ویل: اصلاً ما څه ښه درسره کړي؟ که فکر کوې چې د جاسوسې په توگه مې وگمارې، نو ښه درنه غواړم زه د چا جاسوسي نشم کولی، د هغې پرځای غوره گڼم چې یوه مرمی مې په ټنډه خالي شي ځکه هسې هم څوک نه لرم چې پر جسد مې وژاړي. (نجلۍ په ژړا شوه)

دې خبرې یې زه شاعر تر تاثیر لاندې راوستم، ما ډاډ ورکړ: نه، نه. دا خبره بیا ونه کړې. ستا ټنډه د دې لپاره خدای نه ده پیدا کړې چې کوم خیرن کارتوسېپ سوری کړي، بلکې د دې لپاره یې پیدا کړي ده چې بل څوک یې وویني نو د خدای خلقت ستاینه وکړي.

د انیلا خبرې چې په خپگان او ژړا یې کولې، ما به په طنزي او شوخ ډول ورځوابولې، د دې خبرې سره سم یې وویل: په خدای باور لرې؟

- هو، ولې نه.

- مور ته یې له ماشومتوب نه دي رابښودلي او نه هم اجازه لرو چې باور ولرو.

- د هر چا خپله خوښه خو زه بې خدایه نړۍ نشم تصور کولی، د خدای نوم په بدو شرایطو کې زما د ارامتیا لپاره یوازېنی

څيز دى. رښتيا انيلا، جالب نوم دى. فكر كوم روسى نوم
به وي.

انيلا اوږې پورته كړې، ويې ويل:

- نه غلط يې، زما پلار منځني ختيځ ته تجارت كاوه، د دوى له
فرهنگ متاثر شوى و او زما لپاره يې دا نوم غوره كړ، شايد
د هماغو خلكو كوم نوم وي خو ماته يې وويل چې د نوم
معنا دې (باد او هوا) دي. زما پلار ډېر گرځېدلى سړى و،
هغه ويل چې دا نوم د پخوانى سانسكريت ژبې دى، په
پخواني هندي دينونو كې يې د باد او هوا خداى ته انيلا ويل
او د باد او هوا رب النوع دويم نوم و.

- څه جالب، خو جرمني ژبه دې څنگه دومره ښه زده كړي؟

- مخكې مې وويل چې پلار مې سوداگر و، مور څو كاله په
برلين كې تېر كړل، پلار مې هلته ډېر شريكان درلودل. په
همدې شكل يو كال په فرانسه او شپږ مياشتې په لندن كې
پاتې شوي يو. په دې موده كې زما په ټولو ژبو كې دا
(ستونزمنه ژبه) جرمني(ډاچ) خوښه شوه.

- پلار مو اوس چېرې دى؟

انڀلا په خپگان وويل: د جگړې له شروع را په دې خوا بيا نه يو ترې خبر چې چېرته به وي، حتی له مړي او ژوندي يې هم نه يو خبر. آخر ځل يې چې پيغام راغی، په بيلاروس کې و. مور ستالنګراد ته موقتي راغلو خو خبر نه وو چې دلته د اور باران پيل کيږي. مور او خويندې مې هم تر هغه کانکريټو لاندې شول(ويجاړې ودانۍ ته يې اشاره وکړه)...

بيا يې ژړا پيل کړه، ما غوښتل چې همدردي ورسره وکړم، نږدې و چې د تسلي په موخه يې په مټ لاس کېږدم خو ژر راپه زړه شوه چې زه د ويرماخت عسکر يم... په کوم کافي شاپ کې نه يم چې يوې ښکلي جلی ته تسلي ورکړم بلکه د ستالنګراد په نوم يو جهنم کې يم چې ان نشم کولی چې ځان ته تسلي ورکړم.

نجلی سر د خپلې څنگلې باندې ايښی و، ما يوه ټوټه ورکړه چې اوشکې پرې پاکې کړي، بيا مې په آخر ځل ورته وويل: مور اړ يو چې ناخوالې او بدمرغۍ تجربه کړو ترڅو نيکمرغيو ته ورسېږو!

نجلی سر راپورته کړ، ژړا يې غلي شوه، په غوسه يې وويل: زه به څه ډول هغه نيکمرغي تجربه کړم چې خپلوان او کورنۍ مې نه وي پکې؟

غلی وم، زیاته مې کړه: هر مازدیگر همدلته کېنه، زه گزمه وهم او پر
تا راځم...

ورنه روان شوم، نجلی له شا راغږ کړ: ستاسو نوم څه و؟

- الکساندر.

روان شوم، همداسې مې گزمه وهله د ډلگۍ په لور لاړم، څو ځله
مې په شا ورکتل او هر ځل به مې زړه د خوښۍ احساس کاوه.

د جنگ له جبهو خبرونه راتلل چې روسان سخت مقاومت کوي، پرله
پسې د ویرماخت جنګي خطونه مات شوي دي او په ډېرو سیمو کې
له ماتې سره مخ شوي دي. دا خبرونه زموږ لپاره ډېر جالب وو ځکه
جرمني دومره چټک پرمختګ کاوه چې موږ فکر کاوه چې ناممکنه ده
چې جرمني به ماتې وخوري.

د نومبر میاشت وه، خبرونه را رسېدل چې روسانو پرمختګونه کړي
دي، رومانیایي ځواکونه یې سخت ټکولي دي او ممکنه ده چې
ستالنگراډ محاصره شي. څو ورځې نه وې تېرې چې زموږ خوراکي او
اکمالاتي توکي بند شول او پوه شوو چې حالات ستونزمن کیږي.

د ویرماخت شپږم پوځ چې د ستالنگراډ د فتحې لپاره راغلی و، اوس
اړ و چې محاصره ماته کړي. ساړه راغی، دومره شدید ساړه و چې ما

په ټول عمر کې هم دومره وحشتناک ساړه نه و لیدلی. مور ته امر وشو چې د ستالنګراډ د غرب په لور لاړ شو، روسانو چټک پرمختګ کاوه او ستالنګراډ پولو ته راوړسېدل.

ما په سترګو ولیدل چې عسکرو به په ملګي خلکو باندې ډزې وکړي او وژل به یې، چا دې ته نه کتل چې څوک ماشومان دي؟ څوک لویان دي او څوک معیوب. بس د اوسپنې ټوټې به د ټوپک له خولې باد شوې، د انسانانو به غوښه به ننوتې او ژوندی انسان به یې په ځمکه ولغړاوه.

که چېرته بشر وغواړي چې خپله ترټولو بدرنګه څېره وویني نو کولی شي چې د جګړې په آینه کې یې وویني. جګړه د خلکو څېرې بدرنګوي، کوم عسکر چې زما سره یو ځای راغلل، د جګړې په پیل کې ښکلي او تندرست خلک وو خو د څو میاشتو په تېرېدو سره یې حیواني خویونه اخیستي وو، مخونه یې سپیره او وچ شوي وو.

زموږ پوځي لیکې ګډې وډې شوې، امر وشو چې د ستالنګراډ غرب کې وجنګېږئ، عسکرو به چې کومه سیمه پرېښوده نو هلته به یې ملکيان سخت ووژل. یوازې مور داسې نه وو، روسان هم په همدې شکل وو، له جګړې وروسته د نوریلېسک په کان کې د د ویرماخت له پخواني قومندان سره ملګری شوم چې هغه هم زما په څېر جنګي

اسیر و، نوموړی د برلین په شرقي جبهه کې له روسانو سره جنګېدلی و، هغه وویل چې کله چې روسان جرمني ته راننوتل، په ځانګړي توګه په برلین کې یې په بنځو او ماشومانو رحم ونه کړ او ډېری یې یو شان وژل.

زه پوه شوم چې کله چې جګړه پیل شي نو ښه او بد نه سره پېژندل کېږي او ټول د یوه اور خوراک ګرځي. جګړه عقده او کینه پیدا کوي، د انتقام په سر انتقام اخیستل کېږي او دا انتقامونه دومره ډېر شي چې په میلیونونه پکې ووژل شي.

ما چې په ځلونو ځلونو له انیلا سره لیدلي وو، مخکې له مخکې مې خبرداری پرې کړی و چې که حالات ډېر خراب شول نو چېرته دې ځان ته د پټېدو ځای پیدا کړي، زه پوهېدم چې مور د ستالنګراد غرب ته لېږي، ورته ومې ویل چې له دې ځایه دې نه خوځي، زه بېرته راځم ورپسې. هغې اطمینان راکړ چې ځانته یې خوندي ځای موندلی ځکه هېڅ داسې ځای نه و چې هلته دې امنیت وي.

د ساړه له امله، زموږ ډېری نقلیه وسایط له کار ولوېدل، په ډېره ستونزه مو ځانونه د ستالنګراد غرب ته ورسول، هلته د ټانک څلورم (Panzer 4th army) پوځ ځای پرځای و چې سخت مقاومت یې وکړ. کومه صحنه چې زما په هغه ځای کې په زړه ده، په لیکلو که فکر نه

کوم چې بیان شي. د اور شغلې، د ټانکونو او بمونو چاودل چې له امله یې زما یو غور اوس هم کار نه کوي. د سلگونو نه، بلکې د زرگونو عسکرو وینې، پرې شوي پښې او سرونه... ظالم ساړه.

د جگړې ماحول له یو کس څخه داسې څوک جوړوي چې پخوا به یې خیال هم نه کېده، زه پوهېدم چې زه وژل کېرم نو ما هم د نورو عسکرو په څېر جگړه کوله، ځینې وخت مې داسې کارنامې هم کولې چې نورو عسکرو به آفریني راکوله.

خو تر اوسه چې ما د ټوپک ماشه ټینګه کړي، انسان مې وژلی او یا مې هم ټانکيسټ ته داسې کوردینات ورکړي چې هغه نور انسانان وژلي وي، په یوه مې هم افتخار نه کاوه او نه یې اوس کوم. جگړه ډېر ناځوانه او وحشتناک میدان دی. یا بې دې غورځوي یا به یې غورځوي.

په مور داسې لوږه راغله چې مجبور شوو هر شی وخورو. یوه ورځ مې د ستالنگراډ په لويديځ کې ځینې سرتیري ولیدل چې د یوې پیشو په سر په جگړه سره اخته وو، دوی د شفقت او مهربانۍ نیت نه درلود، بلکې وړي وو او غوښتل یې چې پیشو وخورې.

ما بیچاره پیشو ولیده چې سرتیرو وخوره، ما د دې صحنې په لیدو قی وکړ.

داسې ښکارېده چې مور له ماتې او محاصرې سره مخ شوي وو، په وړیو گېډو جگړه نه کېده، وسایط مو خراب شول، په هره لیکه کې به روسان رامخته کېدل او مور به په شا تلو، تر هغې چې داسې سیمې ته ورسېدم چې د انیلا پناه گاه ته یوازې څو کیلومتره پاتې و.

ځینې عسکر به تر مرگ پورې جنګېدل او د تسلیمې یې ان فکر هم نه کاوه خو ما او څو نورو ورو ورو د جگړې جبهه پرېښوده او شاته کېدلو، زه په پلمه پلمه هغې سیمې ته راغلم چې پخوا مې هلته له انیلا سره کتل، زه لوړې سخت خراب کړی وم. ومې لیدل چې په هغو پناه‌ځایونو کې څوک نه دي پاتې، نیم ویجاړ بلاک ته ننوتم. بهر د چاودنو سخت غرونه وو، هاخوا دېخوا مې کتل خو څوک مې پیدا نه کړل، چیغې مې کړې: انیلا! انیلا!

خو ځواب رانغی، وارخطا مې د ویجاړو او سویو ودانیو منځ کې منډې وهلې، په ځینو برخو کې د انسانانو یخ وهلي مړي پراته وو، ډېر کله به د واروې لاندې وو.

هاخوا دېخوا مې وکتل، فکر مې وکړ چې د انيلا پناه ځای به دا نه وي، خو وورسته مطمئن شوم چې همدلته وه. بيا مې غږ کړ خو خبر رانغی.

بهر ووتم، د وران تعمیر مخې ته ودرېدم، شاخوا مې څارل.

ناڅاپه مې پام شو چې ترڅنگ مې کانکریټ والوته. پوه شوم چې کوم سنایپر مې په نښه کوي، پروت مې وکړ، د پنگو کانکریټو شاته پټ شوم خو مطمئن نه وم چې سنایپر چېرته پټ دی. څو دقیقې همالته پروت وم، خپله خولی مې راواخیسته او د کانکریټ سر ته مې پورته کړه ترڅو مطمئن شم چې سنایپر مې څاري کنه، سنایپرچي دومره ماهر و چې د سنایپر مرمی یې زما د خولی ترڅنگ تېره شوه او تېچ شوه، په اوسپنیزه خولی کې یې داغ وکړ. ډار شوی وم، سړی ډېر چټک و.

د سویو ودانیو منځ کې د کانکریټ شاته همداسې پروت وم، هلته انيلا ته اندېښمن وم، هلته بیا له ظالم سنایپرچي سره اوښتی وم.

نیم ساعت منتظر وم، ما له لېرې د جرمني عسکرو منډې لیدلي چې په شا ځي خو په کومه سیمه کې چې زه وم دا ډېره استثنا او له خلکو تشه وه. ظالم سنایپرچي همداسې راته وړی و، ما جیب ته لاس کړ،

دسمال مې راوباسه، د ټوپه په ميل مې وتاړه چې د يو بيرغ په توگه کار وکړي، ما وويل چې ممکن سنایپرچي پوه شي چې زه تسليم شوی يم، د ټوپک په ميل مې بيرغ وتاړه، له کانکريټ مې پورته کړ او ومې ښوراهه، په دې مانا چې زه تسليم يم او سوله کوم.

ناڅاپه بله مرمی راغله د ټوپک په ميل ولگېده، Kr98 ټوپک مې رابنکته کړ، ومې ليد چې ميل کور شوی و. حيران پاتې وم چې څه وکړم؟ آیا دومره دقيق نښان ويشتونکی چې کولی شي له لېرې فاصلې څخه د ټوپک ميل هومره هدف هم خطا نه کړي!

همداسې پروت وم او نشوم خوځېدلی، ښځينه غږ راغی، آشنا و. پوه شوم چې د انيلا غږ دی خو نه پوهېدم چې له کومه راځي، په جرمنی يې وويل: الکساندره! مه خوځېږه همالته پاتې شه، څو ساعته همالته پټ شه چې شپه شي، هڅه مې وکړه چې وگورم چې انيلا چېرته ده، اشاره يې وکړه چې دې خوا راوگوه، ومې لیده چې د يو ويجاړ تعمير، د تهکوي له پنجره څخه راغږيږي.

يو ځل مې زړه و چې خپله منځنی گوته له خپل ځای څخه ورته پورته کړم او په اشاره کې توهين ورته وکړم خو بيا مې فکر وکړ چې د ټوپک ميل يې وويشت، ممکن منځنی گوته دې هم وولي نو همدا دليل و چې له دې احمقانه پلان څخه تېر شوم.

زړه مې ښه شو. انيلا نه وه تللي او ماته منتظره وه. د ستالنګراډ په آسمان الوتکې ګرځېدلې، بمبارونه يې کول، ما له لېرې ورته کتل. زه سخت ساړه لږزولم، له هاخوا د انيلا خوږې خبرې راتلې چې په زړه مې ښې لګېدې، څو ځله مې غوښتل چې سنايپر مصروف کړم، يو ځل يې نږدې لوري راته وويشت، مرمې په ځمکه کې باندې له واورې ووته او په ځمکه کې خښه شوه، ما خنجر راوباسه او مرمې مې په ډېر احتياط راوباسله، داسې چې زما لاس د سنايپر دوربين ته برابر نشي، د مرمې سر مې په لاس کې واخيسته، ورته ځير شوم، پام مې شو چې د مرمې سر د جرمني سنايپر د مرمې دی، دا روسې مرمې نه وې، جالبه وه، کوم روسي ته جرمني سنايپر په لاس ورغلی و خو پوښتنه راته پيدا شوه: هسې نه چې کوم جرمني وي او د دښمن خيال يې درباندې کړی وي، که څه هم د جرمني عسکر په شا کېدل خو دومره نه وو په شا شوي چې روسان دې ستالنګراډ ته راننځي او په ودانيو کې دې د سنايپر په توګه کيني. څو ساعته وروسته ماښام او پسرې شپه شوه.

له بده مرغه بايد ووايم چې شپه هغسې نه وه چې ما يې توقع کوله، واوره شوي وه او ځمکه يې سپينه کړې وه، د واورې له امله شپه هم پوره نه وي او واوره يو ډول ضعيفه رڼا جوړوي. زه پوه شوم چې که

چېرته اوس و خوځېږم او په سپينه واوړه کې وگرځم يا په پروت يا په ولاړې، د اڼيلا پر لور، نو زما يونيفورم تور و او په سپينه واوړه کې به زه خوځېدونکي شي ښکارېدم او ممکنه وه چې په خوځېدونکي شي د سنایپر له لوري ډزې کېدې، عجب لعنتي سنایپرچي و، آیا هغه احمق خوب هم کاوه که نه، شپه شوه باید دی ویده شوی وای؟ که دی انسان وای نو باید اوس خو ویده شوی وای.

زه یې په یخنی-ساره تباه کړم.

اڼيلا راته ژړل چې هسې نه چې ساره مې مړ نه کړي. په دې بد حالت کې د هغې خپګان... ډېر سخت و.

ما د آزمایش لپاره په ډېره ستونزه د کانکریټ یوه لویه ټوټه راواخیسته او په سپينه واوړه کې مې داسې وښویوله چې معلوم شي لکه کوم څوک چې په پروت شکل سره خوځيږي، ناڅاپه مرمی راغله او په کانکریټ والوته، سنایپرچي لعنتي همداسې فعال و او په سپينه واوړه کې یې په آسانی سره اهداف تشخیص کولی شول. د ساره له لاسه مې ورو ورو ځان بې سېکه کېده، یو ځل خو مې وویل چې تصادفي منډه واخله او د اڼيلا د ودانۍ لور ته ځان ورسره، فکر نه کوم چې په حرکت کې دې وکولی شي چې ما په نښه کړي.

حالت مې ورو ورو خرابېده، او لړزې واخيستم. انيلا ته مې وويل چې هسې نه چې ما پسې راشې، خو دقيقې ووتلې. د قدمونو غږ مې واورېد، خو کسان وو. گروپونه هم ورسره وو، همداسې پټ وم، بيا مې وويل چې حتمن جرمنان دي هسې نه چې سناپر يې هدف وگرځوي.

د مرستې غږ مې وکړ، دوی چټک شول، تر ما راوړسېدل، ويې ويل: له جگړې پټ يې؟

ما وويل: سناپر دی پناه شئ، ټولو يو بل ته وکتل خو د سناپر درک نه و. دوی وويل: که سناپر وای، اوس به يې زموږ له ډلې څخه د کوم يو سينه سوری کړي وای يا هم ممکن ماغزه يې په واوره راته شيندلي وای.

ويې خندل: احمقه په شپه کې نو سناپر څه بد کوي.

نورو وخنډل، له ځايه يې پورته کړم، سخت رېږېدل. له ځايه پورته شوم په ډېر احتياط، وېرېدل مې چې هسې نه چې انيلا ته د چا وړپام شي. دوی وويل: موږ په غذا پسې راوتلي يو، راځه چې يو ځای پسې وگرځو.

ما وويل: زه سخت ساړه وهلى يم، لږ خس پيدا كوم چې اور راته بل كړم. خو پام كوئى سناپير دى، د ټوپك ميل مې ورنښكاره كړ چې دا حال دى! دوى نور هم وخنډل خو وروسته انډېنمن شول، ويې ويل: فكر نه كوم چې دې سيمې ته دې كوم روسى راننوتلى وي چې په مور ډزې وكړي.

دا خبره يې وكړه، په خپله مخه لاړل. زه ژر د هغې وړانې ودانۍ لور ته لاړم، چې په زيرزميني كې يې انيلا پناه اخيستي وه. بيا مې هم احتياطاً خپل گروپ چالان كړ، خپل يونيفورم مې وباسه، د ټوپك په ميل مې د سناپير د ليد ساحې ته برابر كړ، دوه متره هاخوا ساحه كې مرمى ولگېده.

حيران وم، د عسكرو ډله يې نه ويسته او يوازې زه يې ويستم، نه پوهېږم چې دا څه وو؟

د زيرزميني كړكې ته ورنږدې شوم، كه څه هم دا كړكې د سناپير د ليد په ساحه كې و خو ما ځان ترې پناه كړى و، انيلا ته مې غلى ورغږ كړ: انيلا! په كومه لاره درشم، د بلاك شمال لور ته نشم تللى، هلته سناپير دى، انيلا غلي وويل:

هڅه وکړه چې د بلاک شاته راتاو شي، د شا له خوا مې يوه لويه کانکريټي ټوټه ايښي ده، هغه زه ايسته کوم، مخفي لاره ده، پام کوه. غلی غلی لارم او د نيم ويجاړ بلاک شاوخوا مې وکتل، د کانکريټ غټې غټې ټوټې وې. پوه نشوم چې اوس په دومره ډبرو ټوټو کې کومه يوه ده؟

يوه لويه ټوټه وخوځېده، انيلا نښه(سگنال) راکړ. ژر ورغلم، ټوټه مې راپورته کړه. انيلا يې شاته وه، ننوتم او ټوټه مې بېرته راسمه کړه او لاره مې بند کړه. دا ځای د الوتکو بمبار له امله ويجاړ شوی و، د ماتو کانکريټ ټوټو لاندې زيرزميني سالمه پاتې وه خو د وړانو کانکريټونو منځ کې نه ښکارېده چې دلته به هم لاره موجوده وي. ډېره موده وروسته مې انيلا وليده، بې اختياره يې غير راکړه، زه هم سخت ساړه ريردولم، دې غېږې هغه د يخ جهنم راته جنت کړ، زړه مې تازه شو. انيلا له لاس ونيولم، بدرگه يې کړم، سخت ساړه وهلی وم، بریتونو مې يخ نيولی و. انيلا په يو ويجاړ کوچ کې کېنولم او په سر يې کمپله راباندې واچوله. په لاس کې يې کوچنی گروپ و. پام مې شو چې هاخوا د خوراكي توکو او وسلو څو بستې ايښي دي. ومې ويل: دا چېرته وو؟

انیلا هم ساره نیولی وه، ریردیده، ویی ویل: په کوم بلاک کې چې مور اوسېدو، د هغه په زیرزمینی کې په یوه مخفی ځای کې روسی عسکرو خپله اذوقه او وسلې ایښي وې، د همدې بلاک په شمول خو دلته یوازې د وسلو صندوقونه اېښودل شوي وو. څو ورځې چې ستاسو عسکر له دې ساحې ووتل، ما په پټه توگه، د څو ورځو په جریان کې هغه خوراکي توکي په پټه دلته انتقال کړل ځکه پوهېدم چې دلته باید پټه شم. دلته په تصادفي توگه ښه پناه‌ځای جوړ شوی.

زه له ځایه جگ شوم، په صندوقونو کې مې ډوډی او مرتبانونه ولیدل چې ممکن د ټینگو شیدو او خوړو شیانو وي، بل لور ته د وسلو غټ غټ صندوقونه ایښي وو. ومې ویل: دا د وسلو صندوقونه څنگه ممکن دي چې تر دې ځایه راورسیري.

انیلا وویل: دا له پخوا دلته وو، کله چې جگړه پیل کېدله، د دې بلاکونو په زیرزمینو کې وسلې ځای پرځای کېدلې او همدا دلیل و چې روسانو ډېر مقاومت وکړ، کوټه په کوټه او بلاک په بلاک!

وچه ډوډی مې راواخیسته او ژر ژر مې یې په خوړلو پیل وکړ، دومره تېزه مې وخوړه چې په ستوني کې مې بند شوه.

انیلا وویل: دلته باید تر هغه پاتې شو چې د جگړې سرنوشت معلوم شي...

- فکر نه کوم چې د جگړې سرنوشت ژر معلوم شي، جرمنان ممکن نور پوځ هم راولیږي.

دې زیرزمینی یوازې یوه جال لرونکي ورسې درلوده، انیلا د کانکریټو څو ټوټې سر په سر ایښې وې او له دې ورسې یې بهر حالات کتل.

انیلا اندېښمنه وه، په ځان یې ډبل پټو(چادر حجیم) راتاو کړې و او په چوکۍ کې ناسته وه.

تیاره وه، ډېر څه نه ښکارېدل، انیلا ته مې غېږه خلاصه وکړه. انیلا په پیل کې لږه بې جرته شوه خو وروسته زما غیږې ته راغله، دواړه په یو څادر کې پټ شوو او په څیرې شوي کوچ کېناستو.

له حالاتو او ساړه څخه ستړي شوي وو، فقط چې د سوکالی احساس مو وکړ.

انیلا وویل: دا څو اونۍ چې تاسو د ستالنګراد غرب ته تللي وئ، ما له دې پنډرو شاوخواوې تر نظارت لاندې نیولي وې، ستاسو له تګ وروسته چې کومو ملکي روسانو په دې بلاکونو کې پناه اخیستې وه، ډېری یې د اېس.اېس له لوري وژل کېدل، هماغه وو چې په نامالوم

لور وتبښتېدل او دا ځای تش شو خو هغه څه ته چې زما پام شو، هغه افسر چې غوښتل یې زما کورنۍ ژوندي په اور کې وسوځي، هماغه کس چې تا سخت سخت وواهه او سر دې پرې مات کړ. دلته څو ځله په گزمه شکل سره راغی، دې بلاک ته څو ځله پورته شو، فکر مې کاوه چې زه یې تر نظر لاندې نیولي یم او فکر یې کاوه چې لا هم دلته چېرته پټه شوي یم خو تر آخره یې پیدا نکړم. د هغه کس ډلگۍ دوه ورځې پخوا هم راغلي وو او د غذا په لټون پسې یې دا کورونه لټول.

د انیلا خبرې مې قطع کړې: صبر، آیا پام شوی دې و چې له دې افسر سره کوم ډول ټوپک و؟

انیلا ښکلي خو ستړي سترگې لري خیره کړې، وېب ویل: په غالب گومان سره یو MP-40 او په آخر ځل سنایپر و فکر کوم.

غلي شوه، تکرار یې کړه: بالکل، سنایپر و... روسان تر اوسه ښار ته نه دي ننوتلي او پر تا یې چې ډزې کولې ممکن همدی و.

کله چې انیلا د سنایپر خبره وکړه، زما په ذهن کې له پیل نه شک و چې دا کس هماغه و. ما د ویرماخت له څو عسکرو څخه د ده په اړه پوښتلي وو، هغه مسلکي او روزل شوی کس و او دا مې هم اورېدلي

وو چې ذهني ستونزه هم لري، همدا يې دليل دی چې اېس.اېس ته يې جذب کړی و ترڅو ډېر جنايتونه پرې ترسره کړي. ښکاره شوه چې دا احمق عقده اي او کينه کښ و او دا يې ذهني ستونزه وه چې حتی د جنگ او يخني په دې بد حالت کې يې هم تعقيب کړی وم او دا دی اوس مې څاري. زه پوه شوم چې دا احمق به دلته راځي او بالاخره به يو شر جوړوي.

زه او انيلا چې څو ساعته مسلسل ساړه وهلي وو، بهر چټکه واوره وه خو ښه خبره دا وه چې يخني په کوچني پنجره ډېره نه راننوته او مور په يو شکل سره له باد او واورې خوندي وو خو لا هم سخت رپرديدلو.

ما انيلا ته کتل چې په تياره زیرزمینی کې يې شنې سترگې ځلا کوي، ښه له نږدې مې ورته کتل، ورته ځير وم. ومې ويل: څه فکر کوې چې د يو چا بې دليله خوشبېدل په دې ارزي چې د جگړې جبهه پرېږدې او ديدن ته يې تږی په رامنډو شې؟

انيلا راته کتل، لاس يې زما پر ورميږ راتاو کړی و، ويې خندل او په طنز شکل سره يې وويل:

- بښنه غواړم، د جنگ جبهه کومه وړيا می خانه نه ده چې
مفت شراب پکې موندل کيږي اود يو چا زړه دې ترې ونشي،
هلته به هسې هم په منډه وې... د معشوقې دیدار به بهانه
کړې او دې خواته به په منډه راخلاص شې. (دواړو غلي
وخنډل)

څه موده دواړه غلي وو، بهر به د چاودنو غرونه اورېدل کېدل خو
زموږ دنيا له بهر دنيا سره مختلفه وه، موږ دوه مټينې مرغۍ وو چې
خپلې عاشقانه خبرې مو کولې.

انېلا وويل: څه فکر کوې، موږ به ژوندي پاتې شو؟ په زرگونو خلک
ووژل شول، څنگه ممکنه ده چې زه او ته به ژوندي پاتې شو؟ له مرگ
ويريرې؟

زه څو شېبې چپ وم، ومې ويل: مرگ يو امتياز دی خو کله چې په
خپل وخت راشي، انسان ته پکار ده چې ژوند وکړي خو بوداټوب
داسې مرحله ده چې ممکن ژوند خسته کن شي، له هغه وروسته مرگ
امتياز دی.

انېلا ريشخند راپورې واهه، ويې ويل:

- ته نو د بوداتوب په فکر کې مه اوسه، وخت پاتې دی، که اوس مړه شو نو ته څه پکې وایې.
- اسویلی مې وایست: نه اوس نه غواړم چې مړ شم! خصوصاً چې ته مې ولیدې، غواړم په دې دنیا ډېره راسره وې.
- نو ولې ستاسو په اند په بله دنیا کې مې هم غواړې؟
- هو، زه او ته که مړه شوو، هلته به سره یوځای کیږو.
- خو که زموږ څخه اول څوک مړ شو، بیا خو فقط یو تن بلې دنیا ته لاړ؟
- نو دویم هم مجبور دی چې ځان پسې ورسوي.
- یانې که زه مړه شوم، ته به ځان راپسې ووژنې؟
- هو.
- فکر نه کوم چې دومره زړور دې وې.
- زه غلی شوم. بیا یې وویل: فکر نه کوم چې دلته دې ډېر ژوندي وو، وعده راکړه چې په بله دنیا کې به یو ځای وو... وعده ده؟

زه غلی وم او فکرونو وړی وم ، ومې ویل: دومره منفي فکر مه کوه ،
شاید کومه معجزه وي او جگړه ختمه شي. زه او ته به له دې ځای
ووځو، برلین ته به لاړ شو، مور ته به ووايم چې د هیلو نجلۍ مې
پیدا کړه او غوره دا چې جرمني ژبه یې هم زده ده.(انیلا موسکه شوه)
بیا مې وویل: فیلسوفان سره په جنجال کې دي، یو وایي له مرگ
وروسته ژوند شته، بل وایي چې نشته خو زه ځکه غواړم چې له مرگ
وروسته ژوندی شم ځکه هلته د یو بل لیدل غواړم...

لاسي خراغ مړ شو، ښکاره شوه چې چارج یې خلاص شو، تیاره شوه.
ومې ویل: اوس خو تیاره ده، د یو بل غرونه اورو خو مور یو بل نه
وینو، اصلي خبره دا ده چې زه له دې تیاري خوند اخلم چې ستا غږ
پکې اورم. زه تا وینم یا اورم نه بلکې احساسوم دې.

- دومره ښکلي مکالمې دې چېرته پخوا تمرین کړي وې که
څنگه؟ (انیلا په ټوکه وویل).

- مور شاعران یو، خبرې راته الهام کیږي خو جالبه دا ده چې
ته زما هره رومانټیکه خبره په ټوکه اړوي...

انیلا په تیاره کې یو څه په لاس کې راکړل، اوسپنیز ساعت و. ویې ویل:
دې ساعت کې زما عکس دی، دا زما د پلار یادگار و چې راکړی یې و،
غواړم چې له تاسره وي.

هغه شپه هیڅ پوه نشوم چې څه ډول ویده شوي وو...

پوه نشوم چې څومره موده ویده همداسې په مات کوچ کې ناست
ویده شوي وو، سهار مهال کلکې چاودنې له خوب راویښ کړو. په
کنکریټو ودرېدم ترڅو بهر ساحه له کوچنی کړکی وویښم، څوک نه
ښکارېدل.

وخت تېر شو، له تیاري مې حس کړه چې مانښام کېدونکی دی، انیلا
د هر بڼه چاودنې سره خوځېده خو زه عادت شوی وم. زما دا درې
ورځې چې په یوه تیاره تهکوی کې له انیلا سره وم، د ژوند ترټولو
غوره او نه هېرېدونکي ورځې دي ځکه کولی مې شول چې له انیلا
سره وغږېږم، ویې وینم، غږ یې واوړم. لاس یې په لاس کې واخلم
او د زړه خبره ورته وکړم، منم چې حالات ډېر له حده وتلي بد وو
خو د انیلا غیږه په دې واوړینم جهنم کې زما لپاره هغه څه و چې په
لیکلو کې یې نشم بیانولی...

خو فقط درې ورځې!

وروسته له درو ورځو څه وشول؟ که په لنډه ووايم چې زه همالته مړ شوم او له هغه وروسته چې کوم ژوند دی، دا يوازې يو کالبد او جسد دی چې په لاره گرځي، خوري، څښي او ويده کيږي.

په درېيمه ورځ د سلگونو عسکرو د پښو غږ مور له خوب راځگ کړو، داسې ښکارېده چې محاصره نوره هم تنگه شوي وه او جرمنان اړ وو چې بېرته د ښار لور ته شاتگ وکړي، زموږ د پناه ځای په مسير باندې هم په سلگونه عسکر تېر شول او بېرته د ښار په لور روان وو، مور په هماغه تهکوی کې پټ وو. څو ساعته همدا منډې وې... قرارې شوه، مور هېښ او حيران وو چې څه به کيږي، انيلا لږه خوښه ښکارېده، هغې فکر کړی و چې روسان به راورسپړي او مور به له دې ځايه ووځو خو دا يې هېر کړي وو چې زه د ویرماخت عسکر يم او روسان مې وژني.

د پنجرې په تنگه او لنډه ساحه کې مور حيران هاخوا دېخوا کتل، ناڅاپه بيا د پښو غږ شو، يو څوک ورو ورو گرځېده خو مور ته نه ښکارېده، ډېر کور شوم چې ويې وينم خو د ورسې مخې ته هم د کانکرېټ څه ټوټې وي چې سخته وه چې څوک ووينو. ومې نه ليدل چې څوک وو خو پوه شوم چې څو کسان دي، په خپلو کې يې په جرمنی خبرې کولې، ځير شوم، متوجه شوم چې دا هماغه د

اېس. اېس مامورين وو چې په جنگ ورسره کړی وو. وارخطا شوم چې
څنگه ممکنه ده چې پوه شوي وي چې زه دلته یم؟

انېلا هم ووبرېده او لړزې واخيسته، ما يې لاس په لاس کې ونيو.
اطمينان مې ورکړ چې ستونزه نشته. هاخوا په ميز يو لاسي جرمنی بم
پروت و، هغه ته مې وکتل، فکر مې وکړ چې که لاس مې له ورسې
ووځي، ممکنه ده په آسانه دا ډله له منځه بوځم ځکه ټول نږدې سره
ولاړ وو او له يو بل سره غږېدل. بيا مې فکر وکړ چې دوی شايد هيڅ
زما په فکر کې نه وي خو بيا د سنایپر ډزې راپه زړه شوې چې پر ما
کېدلې خو په نورو عسکرو نه، پوه شوم چې هماغه لیونی او عصبي
راغلی او پوه شوی دی چې زه لا دلته یم. فکر مې وکړ چې له شا لارې
ووځم او جگړه ورسره وکړم خو د دوی شمېر څلور کسان وو او يو
څه ناممکنه وه چې زه دې بريالی شوی وای.

يو مامور وويل: روسان نږدې دي، ته څه ته منتظر يې؟ زر کوه چې
ځو، ولې دې راوستو؟

- لږ صبر وکړه چې لوفتوافټ راورسيږي.

- نو څه پرې کوې؟ زموږ يې څه؟

له غږ مې وپېژاند، هماغه عصبي مامور په لوړ غږ په جرمني ژبه وويل: الکساندره! پوهېږم چې په همدې شاوخواو کې پټ يې، او چېرې نه يې تللی، زه تا او ستا ښايسته روسی سپينې واورې (سنو وايټ) ته يوه تحفه لرم.

وارخطا شوم، حواس مې بايللو ته نږدې وو، نه پوهېدم چې څه مې په انتظار کې دي، له ورسې لېرې شوم. انيلا سخته رېږېدله، هغه ته مې وويل: زه به ور ووځم خو ته ځان مه ښکاره کوه، هغې ټينگ ونيولم او نه يې پرېښودم چې ور ووځم، هغې ويل چې که وژل کېږو، په يوه ځای وژل کېږو دواړه.

بيا د ورسې په لور لاړم چې خبرې يې واورم، يوه مامور وويل: هغه دي الوتکې ښکاره شوې، د الوتکو له ليدل کيدو سره سم د بمونو غږونه له لېرې واورېدل شول او داسې ښکارېده چې روسان يې بمبار کړل او د ښار په لور را روانې وې.

هغه عصبي مامور مې وليد چې د لوگي بمونه چې سور لوگي يې توليدولو، خلاص کړل او زموږ د بلاک په شاوخوا کې يې دوه دانې وغورځول، د هغې څېرې ته څير شوم، په ټنډه باندې يې لوی تازه زخم و. دوی په دوو موټرسايکلونو پښې واپرولې او په چټکۍ سره لاړل.

سور لوگی خپور شو.

زه ووېرېدلې او پوه شوم چې دا لوگی يې الوتکو ته سگنال ورکړ چې همداسې ساحه بمبار کړي. زړه مې سخته درزا کوله، حواس مې بايللي وو، د الوتکو غږ لکه د مرگ د پرېښتې د وزرو غږ ورو ورو رانږدې کېده، بمونه ولويدل، زلزله جوړه شوه، زه په ځمکه ولويدم، په سر کې مې درد شو او وروسته پوه نشوم.

په هوبښ شوم، مخ مې په خاورو لړلې و، څه مې نه ليدل، غوښتل مې له ځايه پورته شم، په پښه کې مې سخت درد و. د لرگي يوه کوچنۍ ټوټه مې د پښې په غوښه کې ننوتلې وه او له بل لور راوتلې وه. کلک ډرډ يې کاوه. تهکوي زموږ پر سر ړنگه شوي وه، ومې ليدل انيلا پر ځمکه غورځېدلې ده او د کانکريټ يو کاني يې په سر کې ننوتلی دی او په وينو کې پرته ده.

ځان مې ور کش کړ، ومې خوځوله، پوه شوم چې نه ده ژوندی، دا هغه لحظه وه چې ژوند له هغه وروسته راته ختم شو او په يو خالي جسد يې بدل کړم. ما نشول کولی چې وژاړم، يا چيغې ووهم. يوازې مې د هغې جسد ته ورکتل چې ترڅنگ مې پروت دی، له وينو ډک سر مې يې پورته کړ او په خپله غيږه پورې مې ونيو. په خورو ورو او له وينو ډکو زلفو باندې مې يې لاس واوه. زه جام شوی وم او داسې

حرکات مې کول لکه هېڅ چې نه وي شوي. د الوتکې بم زیرزمیني ورانه کړي وه خو تصادف دا و چې د دې پرځای چې مور په مطلقه توگه د کانکریټ لاندې شو، د تهکوی پورته لور ته د وتلو لاره جوړه شوي وه.

بني لور ته مې وکتل، د ټوپک کنډاغ مالومېده او بل لور ته غټه کانکریټي ټوټه پرې پرته وه، زورونه مې وهل چې ټوپک راوباسم او په یوه مرمی باندې ځان له دې جهنم څخه خلاص کړم، ما له انیلا سره وعده کړي وه چې که وژل کیږو یو ځای به وژل کیږو څو په بله دنیا کې سره یو ځای وو.

هڅه مې ناکامه شوه، بریالی نشوم چې ټوپک راوباسم او ځان پرې ووژنم، د نورو وسلو صندوقونو بل لور ته تر کانکریټ لاندې شوي وو، توپانچه مې هم نه وه راسره. همداسې کېناستم او د انیلا مړه جسد ته مې کتل. نه پوهېږم چې څو ساعته به مې ورکتلي وي.

ساعتونه تېر شول، د بمونو او چاودنو غږونه نه وو، بهر وران ښار بېخونده منظره جوړه کړي وه. په آسمان الوتکې تېرې شوې، څو شپې وروسته د ټانکونو د زنجیر غږ شو، زه بې تفاوته وم، څه پروا یې کوله. اوس نو مرگ یو امتیاز و، یو داسې امتیاز چې کولی شي ما انیلا ته ورسوي.

ټانکونه تېر شول، پياده عسکر هم پسې روان وو، دوی فاتح روسان وو چې ستالنگراډ ته راننوتلي وو، ټول په مخه روان و هاخوا دېخوا يې کتل. زما په لور د هېچا هم پام نه کېده.

ځينې عسکر به په وړانو ودانيو تقسيمېدل او کتل به يې چې څوک به نه وي، دوه کسان تهکوی ته نږدې شول، مور ته يې راپام شو.

وارخطا عسکر په منډه راوکتل، ټوپک يې راوښو، ما د خپل سر په لور اشاره وکړه چې ډز راباندې وکړه، عسکر په روسی ژبه چيغې راباندې وهلې، دومره پوه شوم چې وايي چې لاسونه پورته کړه، تهکوی ته څو تنه نور عسکر راکوز شول، ما د لېونو په څېر خپل سر ته اشاره کوله چې ډز راباندې وکړئ، ومې وژئ. داسې يو حالت و چې مرگ ته منتظر وم. دوی راکوز شول، ويې ليدل چې انيلا زما په غېر کې پرته ده.

ما چيغې کړې، په جرمنی مې وويل: ما ووژنه ژر کوه. عسکر غوسه شول، د ټوپک په کونداغ يې په مټ ووهلم. دوی زه په زور له ځايه پورته کړم، حال دا چې په پښه مې لرگي ننوتې و، دوی زه له تهکوی په زور پورته کړم، لاسونه يې راباندې وتړل. کله يې چې له تهکوی ايستلم، يو ځل مې په شا وکتل او په آخر ځل مې د انيلا څېرې ته وکتل.

یوه معصومه پرېښته چې د دنیا د جبر له لاسه وژل شوي وه، ورته څیر شوم څو لحظې مې ورکتل، په خپلو وینو کې لت پت وه، طلايي وینستان یې په وینو شوي وو او ښکلي سترگې یې نورې پټې شوي وې. عسکر کش کړم او له تهکوی یې پورته کړم. په لاره نشوم تللی، عسکرو په زوره کش کولم. یو عسکر د توپانچې گېټ کش کړ چې ومې وژني، زه خوښ شوم او آرام ودرېدم خو دوی حیران وو، ما د ډار او زاری کوم عکس العمل ښکاره نه کړ، یوه یې وویل: دې هڅه کوله چې ځان ووژني، حتمن محرم اطلاعات لري، مه یې وژئ. باید معلومات ورته واخیستل شي.

سخت زخمي وم، لاسونه او پښې یې راوتړل او یو ځای ته یې بوتلم چې هلته د جرمني نور جنګي اسیران هم وو. دوی په زرګونه عسکر وو او د ستالنګراد په لور ننوتل. کله یې چې زه د اسیرانو کمپ ته بوتلم، هلته یو عسکر په روسي ژبه بل عسکر ته وویل: دې کس څو ځله غوښتل چې ځان ووژني، پام پرې کوئ، ښکاري چې مخفي اطلاعات یا راز ورته معلوم وي.

ډګروال لیاخوف د الکساندر خاطرات تر دې ځایه ولوستل، په کتابچه کې یوه نښاني کېښوده چې ځای یې ورک نه کړي، له تخت پورته شو، د کوټې خراغ یې گل کړ.

***

سلگونو کارگرانو په ضربه ضربه تیرې ماتولې، مارتولونه پورته ټیټ کېدل. بهر آسمان شین و خو سپینې واورې هرڅه پوښلي وو. شوروي افسرانو له پاس لوري نظارت کاوه او کارگران یې څارل. الکساندر هم مارتول واهه او تیرې یې ماتولې، هغه یو ملگری درلود، ویلیام.

ویلیام هم د ویرماخت یو لوړ رتبه قومندان و چې شورویانو د رایشستاگ سره نږدې په یوه جگړه کې اسیر نیولی و. هغه خوش طبیعته او مینه ناک سړی و، تور بریتونه او خریلي ږیره به یې پرېښوده خو د ضرورت په وخت کې همدومره خشن هم و.

حتی شوروي افسران یې هم ملگری کړي وو او ښه رویه یې ورسره کوله.

په دې ټولو کارگرانو کې یوازې الکساندر او ویلیام هغه دوه کسان وو چې له شورویانو سره یې نیک برخورد درلود، د شوروي عسکر هم ډېر بې رحمه وو، په ځلونو ځلونو یې د کار په جریان کې اسیر کارگر په ډزو وژلي.

ویلیام او الکساندر په گډه په کار بوخت و، ورو ورو خبرې یې کولې، ویلیام شاوخوا وکتل، عسکر لېرې ولاړ وو او کوم جرمنی هم نه و.

الکساندر ته یې مخ ورنږدې کړ، په غوږ کې یې ورته وویل: خبر یې چې د پاڅون پلان نیول شوی دی؟

الکساندر اندېښمن شو: څنگه او چا ترتیب کړی؟

- الکساندره! هوبنیاړ اوسه، ځینې جرمنان پوه شوي چې مور له شورویانو سره لږ ملگري یو نو دوی مور څاري او حتی خبر کړي یې هم نه یو چې پاڅون کیږي. یعنې ښه اعتبار نه لرو.

ویلیام لارې تو کړې، ویې ویل: زه او ته په خطر کې یو، پام کوه!

الکساندر غلي وویل: پاڅون چا طرح کړی؟

- نه پوهېږم خو یو کس یې ما له پخوا پېژندلو، د اېس اېس مامور و او یو بل غټ ټنډی عصبي دی چې پخوا یې په اېس اېس کې د جنایت ډېرې کارنامې پریني. حتی په زندان کې یې هم خپل درې جرمنان وژلي وو. ځینې وایي چې شیطان هم پناه ترې غوښتي ده. یو بل کس راته ویلي دي چې د ستالنگراد په محاصره کې یې خپل نږدې ملگري وژلی و او د هغه غوښې یې وخورې، ځکه چې وړی و.

الکساندر حیران شو، دا غټ ټنډی څه ډول څېره لري؟ چېرې دی؟

- ډېر وخت د معدن په فلزکاري برخه کې وي، د ذوب په خونه کې وي، ملګري يې هم د هغه په څېر حيوانات دي.
  - نو دا احمق نه پوهيږي چې پاڅون ناممکن دی؟ دلته هر کارګر تر نظارت لاندې دی چې بې ځايه و خوځيږي د سنایپر مرمی يې خدمت کوي. بايد هڅه وکړې چې د پاڅون مخه ونيسي ګنه ټول وژل کيږو، دا ناممکنه ده.
  - زه هم پوهېږم، بله دا چې خبر شوی يم چې د شوروي او نوي جرمني ديپلوماتيکو اړيکو له امله ممکن کارګران بېرته آزاد شي او ټول خپلو کورونو ته لاړ شي، که پاڅون وشي.
- الکساندر موسک شو: ښه ټوکه دې وکړه خو بايد په يو شکل سره ډګروال لياخوف خبر شي چې د پاڅون پلان دی.
- له لېرې يو شوروي عسکر غږ وکړ: ويليامه! دا دې د انا کور نه دی چې کيسې کوئ، خپل کار ته ورسېږه.
- ويليام عسکر ته په روسی ژبه څه ځواب ورکړ او دواړو وخنډل، الکساندر پوه نشو چې څه يې وويل؟
- ويليام لاړ، الکساندر غږ پسې وکړ: آيا ويلي شې چې د دې کس ټنډه څه ډول ده؟

ویلیام لږ موسک شو او هغه عسکر ته یې وکتل، ژر یې وویل: څپرې ده! او لاړو.

الکساندر وارخطا او شکمن شو. د دومره لوی شر د پرېا کېدو لامل ممکن د هماغه افسر غوندې کوم عصبي وي چې له امله یې انیلا ووژل شوه، په لسگونو پوښتنې یې ذهن کې پیدا شوې، آیا دی به وي. آیا دا تصادف به ممکن وي چې دی لا تر ننه ژوندی وي او هغه هم په دې کان کې یو ځای له دوی سره کار کوي؟

دا چې هغه د ستالنگراډ څخه نیول شوی و. شک یې په اطمینان اوښته، هڅه یې وکړه چې په څه پلمه فلزکاري برخې ته لاړ شي او د ذوب په خونه کې هماغه کس وویني خو دا کار ستونزمن و.

کارگرانو حق نه درلود چې وگرځي، د الکساندر امتیاز هم اخیستل شوی و، یوه عسکر ته یې په نیمه روسی ژبه غږ وکړ، د تشناب اجازه یې وغوښته. عسکر د خپل پتلون زنځیر خلاص کړ او داسې یې وښوده چې همدلته میتیازې وکړه... الکساندر له ځان سره وویل: بې تریبې.

خپل کار ته یې ادامه ورکړه، فکر یې وکړ چې که کوم شناخته عسکر په دې ځای کې وي چې د هغه په مرسته د ذوب خونې ته لاړ شي. ډېره هڅه یې وکړه خو کامیاب نشو. الکساندر په تشویش کې و: په

اصل کې دا پاڅون هسې کم عقلي وه او له عقل څخه لېرې کار و، هغه شرور فقط غوښتل چې کارگران په شوروي عسکرو ووژني، دې کان د کاسې په شکل و، بیا ماریچ و، له بیخ څخه یې سر ته راتلل په لسگونه کیلومتره واټن و او د ټوکې خبره نه وه.

د کان په منځ کې یې چې هرڅوک وو، د عسکرو تر سل فیصده کنترول لاندې و .

الکساندر ته جالبه وه، هغه شرور نازي افسر څنگه داسې آسانه انګېرلي وه، بس نو عصبي و. د الکساندر تلوسه ډېره شوه غوښتل یې چې پوه شي چې دا کس څوک دی او باید مطمئن شم چې آیا د انیلا قاتل دی کنه؟

صبر یې تمام شو، د کار ختم ته ۸ ساعته پاتې وو، مارتول یې په مټ کېښود، روان شو. عسکر غږ کړ: ودرېره!

الکساندر مستقیم د عسکر په لور ور روان و، عسکر توپک له مټې کوز کړ او د الکساندر په لور یې ونيو. چیغې یې کړې: ودرېره کنه په سر دې ولم.

الکساندر ودرېد، لاسونه یې پورته کړل، چیغه یې کړه: ډگروال لیاخوف!

عسکر سر وښوراوه، لکه چې پوه نشو، الکساندر په نیمايي روسی ژبه وویل: ډگروال لیاخوف... ملاقات... ضرور!

عسکر غوسه و، سر یې وښوراوه او د الکساندر له دې کار ناخوښ و. له لاس یې ونيو. لاسونه یې ولچک کړل. د نظارت ټیم ته یې مخابره وکړه، بیا یې اشاره وکړه چې تللی شې. د کان سرته پورته کېدل هم ډېر ستونزمن کار و، الکساندر په نیمه روسی ژبه وویل: عاجل ډگروال لیاخوف. موټر؟

موخه یې دا وه چې باید په موټر کې د کان تر سر پورې وخېژي، عسکر نور هم غوسه شو. د الکساندر خېرې ته دقیق شو، په غوسه یې وویل: ته لعنتي څه مشکل لري؟

الکساندر پوه نشو، عسکر یو بل کس ته غږ کړ، هغه یې پوه کړ چې باید په موټر کې یې ورسوي، بیا یې په روسی ژبه وویل: که چېرته دې عبث وخت ضایع کړی و، سخته جزا به درکړم.

الکساندر دوه زړې و چې اول د ذوب خونې ته لاړ شي که د ډگروال لیاخوف دفتر ته، فیصله یې وکړه چې ډگروال باید وويني.

لاری موټر روان شو او د کان سر په نیم ساعت کې پورته شو، الکساندر یې له موټر کوز کړ. لاسونه یې تړلي وو، د ډگروال دفتر لور

ته يې روان کړی و. د ډگروال د دفتر دروازه يې خلاصه کړه، بيروبار و، نور خلک هم راټول شوي وو. عسکر ډگروال ته وويل: ډگروال صاحب! الکساندر غواړي چې ضرور درسره وگوري. ډگروال وويل: اجازه ورکړه.

الکساندر ننوت، کوټه کې يې په ويليام سترگې ولگېدې چې يوې گونبې ته ولاړ دی، دوه کسان لاس تړلي په ځمکه په گونډو ناست دي، درې پوځي شوروي افسران هم وو. دروازه پورې شوه، الکساندر پرته له دې چې څه ووايي د دوو لاس تړلو کسانو څېرو ته ځير شو. يوه څېره آشنا ورته ښکاره شوه، صحنې ورپه زړه شوې: د ټوپک د کنډاغ صحنه چې د يو نازي افسر ټنډه يې ماته کړه، د لوگي بمونه چې سره لوگي يې جوړ کړل، د انيلا شنې سترگې او په وينو لړلي طلايي وپښتان...

لاس تړلی کس يې وپېژانده، د معشوقې قاتل يې و. ځان يې کنترول نشو کړای، په لاس تړلي کس يې ټوپ وراچوو او چپه يې کړ، خولې ته يې څو سوکونه ووهل. ويليام او څو نورو افسرانو ژر راپورته کړ او بېل يې کړ، الکساندر په ژړا و او ځان يې هغه کس ته ور کش کاوه. په ژړا ژړا يې فرياد کاوه: اي لعنتي! زه دې وپېژندلم، هماغه يم چې زما معشوقه دې د الوتکو د بمونو خوراک کړل.

ډگروال لياخوف چې اول غوسه و، وروسته حيران شو او يوازې ننداره يې کوله. د الکساندر په لور يې لاس پورته کړ: ارام شه الکساندره!
الکساندر چې ځان کابو کړ، فقط يې له انتقام په ډکو سترگو د هغه پخواني نازي عسکر په لور کتل، هغه چې اوس يې بېرته زيره بېرته نيولي وه، په ټنډه باندې يې لوی داغ و... فقط يې خندل او خیرن زېر غاښونه يې ښکارېدل، ويې ويل: نه ملگره زه نه پوهېږم چې ته څوک يې ځکه چې ما ډېر خلک د الوتکو په بمونو ښکار کړي دي. ډېره خوندوره صحنه وي، يو لوگي بم چې سره لوگي وکړي، څو دقيقې وروسته هماغه ساحه باندې بمونه راولوړي، دا عالي منظره ده چې ما ډېر عمر خوند ترې اخيستی.

ډگروال لياخوف چې تر اوسه دې تصادف ته حيران و، توپانچه يې راوباسله، گېټ يې کش کړ، د الکساندر په لور يې ونيوه، ويې ويل: که مطمئن يې چې هماغه وو، همدا اوس يې ووژنه.

الکساندر چې لږزېده او ډگروال ته يې وکتل.

توپانچه يې ورڅخه واخيسته. ډگروال وويل: راځئ چې بهر ووځو، زما د دفتر فرش ډېر نوی دی، نه غواړم چې د يو نازي څوک په وينو ولړل شي.

خو شېبې وروسته د نازي افسر په سر باندې الکساندر توپانچه نیولی وه، لاس یې لړزېدل. د دې پرځای چې ډز وکړي، په ژړا یې وویل: آیا ستا لعنتي وژل به د دې لامل شي چې زما انیلا بېرته راوگرځي. بیا یې ژړا زور واخیست، ډگروال او ویلیام یو بل ته کتل او منتظر وو چې الکساندر به کله ډز کوي.

الکساندر فقط ژړل، توپانچه یې له لاس ولوېده او کېناست، ډگروال چې د تل په څېر یې ډبل سگرت په لاس کې و، په الکساندر غږ وکړ: گوره الکساندره که توپانچه نه وي مناسبه، اور توغوونکی (برنز) به راپور، که اشتها یې لرې ژوندی یې وسوځوه. زړه به دې سوړ شي...

الکساندر ژړل او لړزېده، ځواب یې وانه وړېد. ډگروال توپانچه له واورې راپورته کړه، د نازي افسر سر ته یې ونيوه، ډز شو. جسد په ځمکه ولوېد، وروسته یې هغه بل کس هم راوست چې د پاڅون طرح یې درلوده، دواړه یې څنگ په څنگ ووژل.

بیا ډگروال یو بل عسکر ته غږ کړ، د دې حیواناتو جسدونه هم انتقال کړئ، کرچکوف ته ووايئ چې راپور ولیکي چې دوه کسان د پاڅون په جرم ووژل شول.

ډگروال لياخوف، ويليام ته لاس ورکړ او وپې ويل: دا دې ډېره لويه همکاري وکړه ويليامه! مننه کوم.

ويليام وويل: هيله کوم ډگرواله، بيا يې وويل: د ډگروالی پرځای بايد د سرآشپز دنده هم درکړل شي ځکه داسې ښکاري چې د کبابونو په پخولو او سوځولو کې ماهر ښکاري، بيا يې وخنډل او تور بریتونه يې وغورځول.

ډگروال اول ورسره وخنډل خو وروسته لږ غوندې غوسه شو خو د غوسې اظهار يې ونکړ ځکه ويليام همداسې ټوکي سپړي و. ځواب يې ورکړ: په تا دې هم لعنت وي چې پوخ ته تللې، بايد ټوکمار وئ.

الکساندر همداسې په واوره کې ناست و او نه خوځېده، ډگروال ويليام ته اشاره وکړه چې الکساندر له ځان سره بوځي. ويليام الکساندر ته لاس ور اوږد کړ او راپورته يې کړ. عسکر راغی، بروتی ويليام خپل لاسونه ورکړل، لاسونه ولچک شول. ويليام وروځې پورته کړې.

الکساندر د هغه نازي افسر مړي ته ودرېد، ويليام وويل راځه نو، له دې سره ستا څه مسئله وه؟

ډگروال په ویلیام او الکساندر غږ وکړ: داسې ښکاري چې ډېره لږه موده به راسره مېلمانه وي.

ویلیام وروځې پورته کړې، له ولچکو ډک لاس یې خپل غوږ ته یووړ او خپل غوږ یې پاک کړ، ویې ویل: لکه چې یو څه مې غلط واورېدل؟ ډگروال اسوبلی وایست: ښاغلی کنراډ (د شرقي جرمني چانسلر) مسکو ته په نږدې وخت کې سفر لري او ډیپلوماټیکو اړیکو د رغولو په نیت د شوروي دولت غواړي چې په معدنونو کې ټول جنګي اسیران بېرته جرمني ته تسلیم کړي.

ویلیام موسک شو ویې ویل: که زه له دې ځایه لاړ شم، نو لومړی کس چې ډېر به مې یاد شي ته یې. بیا یې ترڅنګ عسکر چې دی یې په لاس نیولی و، اشاره وکړه: او دا عسکر به مې هېڅ کله یاد نشي... عسکر ته یې په روسی ژبه وویل: فکر نه کوم چې په چا به ګران وي.

ډگروال موسک شو. د الکساندر په سترګو کې همداسې اوبښکې وې، غږېدلی نشو، یوازې یې ډگروال ته د مننې په پار سر وښورواه. دواړه د کان په لور کوز شول. د لارې په جریان کې ویلیام له الکساندر څخه وپوښتل: ستا او د هغه کس ترمنځ څه کیسه وه؟ الکساندر کیسه ورته پیل کړه. دوی د کان په لور کوز شول، ویلیام ډېر خوښ و، کله چې

د کار ساحې ته ورسېد نو په لوړ غبر يې وويل: څنگه ياست احمقانو؟
تاسو غوښتل چې پاڅون وکړئ او مړه شئ، زه ښه خبر درته لرم: په
څو ورځو کې به د کورونو په لور ځو.

کارگران غلي وو او حيران حيران يې د هغه په لور کتل. بيا يې وويل:
څنگه باور نه کوئ، همدا اوس ډگروال راته وويل چې د شرقي جرمني
چانسلر به مور آزاد کړي.

له دې خبرې وروسته د کارگرانو ترمنځ خبرې پيل شوې او خبرې ورو
ورو په خوښۍ واوښتې، د کارگرانو د خوښۍ چيغې شوې او نڅاگانې
يې پيل کړې، عسکرو تاکيد کاوه چې کار وکړي خو ځينو کارگرانو به
په عسکرو غبرې گډې کړې او په غبر کې به يې ونيول، عسکرو به د
توپک په زور له ځان څخه لېرې کول.

ډگروال لياخوف له برنډې څخه دوربين د کان په لور نيولی و، سر يې
وښورواه، له ځان سره يې غلي وويل: احمقه وپليامه! بيا دې ټول خبر
کړل.

د ډگروال ترڅنگ عسکر وويل: فکر کوم دوی د جرمني وروستي
جنگي اسيران دي چې له مور سره دي.

- هو، ما وپوښتل په زرگونه نور کسان یې بېرته جرمني ته انتقال کړي دي. پوهېږې افسره، دا کارگر چې د خوښۍ کومې چيغې وهي، دا احساس یو داسې احساس دی لکه له سره چې وزېږېږې او نوی ژوند پیل کړې.

- آیا تاسو تر اوسه تجربه کړئ؟

- هو، په ۱۹۴۳ز. کال کې د یو لږ ځانگړو مشترکو عملیاتو په لړ کې د چین یوې سیمې ته تللي وو چې د جاپانیانو تر کنترول لاندې وه، دوی ډېر سخت بې رحمه وو. زه یې ژوندی ونیولم، لاسونه یې راوتړل، یوه غټه توره یې راوړه چې سر راڅخه پرې کړي، هغه توره مې چې ولیده نو لږزې واخیستم او عزرائیل مې په خپلو سترگو ولید خو په هماغه شېبو کې انگریزان راورسېدل او زه له مرگ څخه بچ شوم، په هغه غټه توره چې څو دقیقې مخکې یې په لیدو لږزې اخیستم، ما میوه پرې نیمه کړه او د انگریزي کومندویانو مېلمه پالنه مې وکړه. هغه وخت ما فکر وکړ چې ژوند ختم شو خو د انگریزانو راتگ نوی ژوند راوباسه.

- نو چاپان ته یې ولې ولېږلې؟

- جاپاني مي لږه زده وه، ممکن مرسته يې راسره کړي واي.

ځوان عسکر موسک شو.

ډگروال د خپل دفتر په لور لاړ، د خوب کوټې ته ورغی، کتابچه يې راواخيسته، بېرته دفتر ته لاړ، خلاصه يې کړه:

... شورويانو په ستالنگراډ کې د ویرماخت شپږم پوځ مکمل تسلیم کړ او په زرگونو جنګي اسیران يې ونيول، ما په خپلو سترگو ولیدل چې په ورځ کې به له لسو څخه ډېر جنګي اسیران وژل کېدل ځکه به دوی باندې به یو څه ثابت شول، شورويانو به ویل چې دوی جنګي جنايتونه کړي دي او د هغې سزا ورکوي خو کوم حالت چې ما ولید، داسې معلومېده چې قضاوت به ځینې وخت چټک و او ډېر ژر به د مرمیو خوراک شول. د اجباري کار کمپونو ته د لېږد په وخت کې مې ډېر ځله ولیدل چې ځینې جرمني بنديان به یخنی ووژل یا به هم ناروغی مړه کړل. زما پښه چې زخمي وه، مخ په روغېدو وه خو یوه ورځ څو شوروي عسکرو جلا ځای ته بوتلم او پوښتنې يې پیل کړې: ولې دې غوښتل چې ځان ووژنې؟ کوم محرم اسناد درمعلوم دي؟ زه چې ذهناً ځپل شوی وم، ډېر وخت نشوم غږېدلی نو سخت به يې شکنجه کولم، حتی څو ځله يې زخمي پښې ته په اوسپنیزه میله

سخت سخت ووهم او پښه مې ډېره التهابي شوه. ما په ډېرو کانونو کې اجباري کار وکړ لکه د کولېما او گورکاټا کانونه.

هلته کوم امید نه و، هرڅه تياره وو راته، حتی د ځان وژنه هم حل لاره نه معلومېده، داسې ځپل شوی وم چې د آرام ذهن درلودل یو خوب راته ښکارېده.

خو ځله موقع په لاس راغله چې ځان ووژنم خو یواځینی شی چې زما مخه یې نیوله، د مور خېره مې وه چې را په زړه به شوه. له ځان سره به مې وویل چې ممکن مور تر اوسه ژوندی وي. که هغه ژوندی وي نو شاید کومه معجزه وشي او ور ورسېرم. وروسته خبر شوم چې د جنگي اسیرانو د آزادېدلو آوازې له هماغه پیل کېدې شوې او ویل شوي وو چې د ویرماخت کوم عسکر چې د جنگي جنایت سابقه ونلري، شوروي یې آزاديوي. دې خبرې لږ امید راکړ او پرېکړه مې وکړه چې باید ځان وژنه ونکړم. د ایلا دیدار خو هسې هم کوم ځکه هر انسان مې کیږي او هېڅوک دائمی ژوند نه لري. د څه لپاره چې ژوندي یو، دا یوازې کورنی ده، همدا کورنی ته چې د ژوند لپاره یو دلیل گرځېدلی شي کنه پرته له کورنی ژوند هم ستونزمن کیږي. زما په آخر ځل د مور خېره په زړه ده چې په ژړا کې یې خدای پاماني راسره کړي وه او

پوهېده چې ژوندی نه راگرځم ځکه زما پلار هم په غربي جبهه کې په لومړۍ نړۍ‌واله جگړه کې وژل شوی و.

يو ځل بيا وایم، مرگ ته ډېر خلک د اذیت کوونکي شي په توگه گوري خو که له بلې زاویې ورته وگورو، کېدای شي چې د يو امتیاز په توگه هم ورته وگورو. ما د جگړې په جبهو کې هغه عسکر وليدل چې اور يې اخیستی و نو زر به يې په خپل توپک ځانونه وويشتل چې د اور له سوځېدلو څخه بې غمه شي. دلته ممکن عادلانه کړنلاره وي خو بيا ډېر وخت مرگ رېښتيا هم اذیت کوونکی وي، مثلاً د انيلا په څېر مهربانې او ښکلي پيغلې ته چې ډېر ارمانونه لري، مرگ ډېر ځورونکی او ناځوانه څيز دی.

ماته د ښوونځي دوران يو استاد ويلي وو چې مرگ په اصل کې نوی پيل دی، فنا کېدل نه دي، بلکې بدلېدل دی. داسې مثال يې راکړ لکه کاغذ چې وسوځيږي په لوگي بدل شي، دا لوگي او ايرو ته بدلېدل په اصل کې يو نوی پيل دی. کله چې انسان مړ شي نو هغه له مينځه نه ځي بلکې يو نوی ژوند پيلوي چې د هغه ژوند ماهيت او حقيقت باندې زموږ محدود عقل نه پوهيږي خو ممکن د مرگ لپاره نور مثالونه هم وي.

د برلین په ښار او زموږ په کلي کې چې برلین ښار ته ډېر نږدې و، ما ولیدل چې جرمنان ډېر زحمت کش او ځیرک خلک وو. دوی ټول عمر زیار گاله چې د یو آسوده ژوند لپاره ځانته وسایل آماده کړي، د دوی استعداد او ځیرکتیا سمه استعمال نه شوه بلکې عصبي ناروغانو (سیاسیونو) د دې لپاره استعمال کړه چې خپل اهداف پرې تطبیق کړي. زما په زړه دي، کله چې د تعمیرونو غوندې لوی لوی ریل ټانکونه او همدارنگه ټایگر پانز ټانکونه جرمني تولید کړل نو په یوه غربي ورځپاڼه کې ادعا شوي وه چې جرمنان له فضايي موجوداتو سره اړیکه لري او دوی دا وسلې ورته جوړوي.

د جگړې په اړه ترټولو ناوړه دا ده چې فقط ځوانان پکې وژل کېږي او هلته سپین ږيري قومانده ورکوي، داسې سپین ږيري چې خپل زامن یې په جبهو کې نه وي، د ویرماخت پوځ کې قانوني عمر له اتلسو څخه تر پنځه څلویښتو پورې و. په دې مانا چې باید په جگړه کې فقط ځوان ووژل شي.

زموږ انسانانو چې یو بل نه وي خوښ نو د خدای راکړي طبیعت د وسایلو په واسطه یو بل له مینځه وړو، خپله بغض او کینه مو د دې سبب شي چې طبیعت په منفي لاره وکاروو. کله چې خبر شوم چې

په جاپان باندې اتومي بم کارول شوی نو ماته د یوې داسې وسلې جوړول بیخي جالب وو چې یو ښار مکمل تباہ کړي.

وروسته خبر شوم چې همدا تکنالوژي کولی شي چې برق هم تولید کړي، دلته مې د انسان حماقت ته پام شو، د دې پرځای چې موږ طبیعت د خپلې آسودګۍ لپاره استعمال کړی وئ او برق مو پرې تولید کړی وای، موږ د یو بل وژلو لپاره کار ترې واخیست او په خپلو منځونو کې مو سره ووژل.

زه په ساینس نه پوهېږم او په مکتب کې مې هم له ریاضی او فزیک بد راتلل خو کله به چې خبرېدلو چې جرمنانو د کوانټم و که څه نومېده، د فزیک کوم ډول و، د هغه بنسټ ایښودلی دی، وروسته نور پرمختګونه له جګړې مخکې، دا ټول ډېر ښه روان وو، درېغه چې جګړه نه وای شروع شوي، کله نور به څومره مثبت پرمختګونه رامنځته شوي وای، د علم پرمختګ خو یوازې په یوه ملت پورې نه منحصر بلکې دا د ټولو انسانانو ګډه لاسته راوړنه ده، مثلاً لکه برق، د بخار ماشین او نور شیان.

زه نه پوهېږم چې دا خاطرات به مې څوک ولولي که نه خو که زما له مرګ وروسته څوک یې لولي هم، هیله لرم چې په ځمکه به ټول جنګونه پای ته رسېدلي وي او ټول انسانان به په سوله کې ژوند کوي،

دا مې يوازې د دې لپاره وليکل چې زړه مې د قلم د رنگ له لارې تش کړم او د انيلا ياد پکې تازه کړم، بل خاص مقصد مې نه درلود.

ځکه مې ډېر ونه غوښتل چې له دې وروسته خاطرات وليکم چې د انيلا له مرگ وروسته هرڅه راته بې تفاوته شول، ښه او بد کيسه کې نه وم. هرڅه چې پېښېدل پېښ شوي دې وای خو پوښتنه دا ده چې آیا ممکنه ده چې مور به مې ژوندی وي؟ آیا وبه کولی شم چې ويې وينم؟ آیا دا به ممکنه وي چې له دې کانونو څخه کومه ورځ ووځم؟ اوس ژوند بې معنا دی، خو د مور تصوير کولی شي چې په اوس وخت کې زما ژوند ته يو دليل وگرځي، هغه ماته ارزښت لري او که چېرته ممکنه شي چې ويې وينم، نو شايد ژوند بيا هم معنا راته پيدا کړي.

د خاطراتو پای

ډگروال لياخوف د کتابچې نورې پاڼې وارولې چې ځينې شعرونه په جرمني ژبه پکې ليکل شوي وو. ويې لوستل، کتابچه يې پورې کړه... خو شېبې غلی و او په ځير ځير يې د کتابچې پاڼو ته کتل چې ځينې يې په وينو لرلې وې. په فکرونو کې ډوب و.

وروسته له هغې چې د شرقي جرمني دولت چانسler کنراډ اډېن آور د جنگي اسيرانو ديپلوماتيک گام اخيستی و، په کان کې له کارگرانو سره

شدت کم شو. کارگرانو ورځې حسابولې چې کله به له دې کان څخه وځي.

شین آسمان، سپینه واوره او نری نری خو سوړ باد و. ویلیام او الکساندر په لوړ ځای ناست و او د ماریچ کان ننداره یې کوله، دواړو ډبل سگرېت په خوند سره کش کول، ویلیام وویل: دا دوه سگرېت مې د ډگروال له دفت راپت کړل.

بیا یې وویل:

ما فکر نه کاوه چې جرمني دې بېرته رامنځته شي او که رامنځته هم شي تر دې کچې چې بېرته دې دیپلوماتیکې اړیکې جوړې کړي؟

الکساندر سپینه دوره یې له خولې او پوزې وباسله، ویې ویل: آیا تا دا نوی چانسلر کنراد اډېن آور چېرته لیدلی و؟

- نه.

- فکر کوم محترم او هوښیار کس به وي ځکه چې له شوروي سره یې بېرته اړیکې عادي کړي دي او موږ چې آینده ته کوم امید نه درلود، د هغه له برکته دا دی امید شته چې بېرته به کور ته ستون شو.

ويليام سر وښوراوه، د سگرتو له امله وټوخېد، بيا يې وويل: آيا ته کورنۍ يا بل څوک لرې چې بېرته ور وگرځې؟

- د برلين سره نږدې کلي کې مې کور و، هلته مې مور وه. نه پوهېږم چې هغه به ژوندۍ وي کنه؟ ستا څنگه؟

- زه هم نه پوهېږم، زما څلور لوڼه او مېرمن په آخر ځل کې په برلين کې په يوه آپارتمان کې وو چې اوس به وي کنه؟

دواړه د آسمان په لور کتل، دواړو مخونه وگرځول، وپې ليدل چې په لسگونه بسونه راښکاره شول چې د کان په لور را روان دي. الکساندر وويل: دا څه دي؟

- دا روسي کارگران دي چې زمور پرځای به نور کار کوي، له ډگروال مې اوريدلي وو.

- نو مور به څه کوو؟

ويليام وخنډل: مور به تفريح وکړو.

د ويليام او الکساندر په جگړه وهلو او خيرنو مخونو د اميد موسکا خوره وه، داسې لکه يو څوک چې له مرگ ژغورل شوی وي او نوي

هیلې یې پیدا شوي وي. دواړو کلنگونه او بېلونه واخیستل او کوز شول ترڅو وگوري چې نوي جزئیات څه دي؟

سبا ورځ ډگروال لیاخوف په تیلیفون غږېده، هدایت ورته وشو چې کارگران چې شمېر یې شاوخوا زرو کسانو ته رسیږي، باید په هماغه بسونو کې د مسکو په لور روان شي. په کارگرانو باندې خونې گډه وه، مخونه خندان وو.

څو ساعته وروسته کارگرانو ته امر وشو چې خپل وسایل راټول کړي او د بسونو په لور لاړ شي، د دوی منظم قطارونه جوړ شوي وو او د بسونو په لور په نوبت روان وو. د ډگروال لیاخوف په دفتر کې ویلیام او الکساندر دواړه درېدلي وو او له ډگروال سره په خبرو بوخت و.

الکساندر وویل: ډگرواله! ته په ما ډېر مهربان وې، نه پوهېږم چې دا ښه دې څنگه جبران کړم. ستا مهرباني به ترمږگ پورې زما په زړه وي.

ډگروال موسک و، زیاته یې کړه: فکر کوم ستا یو امانت له ما سره پاتې دی، د مېز روک یې کش کړ، کتابچه یې راوباسله او الکساندر ته یې ونیوه. الکساندر د کتابچې په لور ځیر شو، رنگ یې تغیر شو خو ژر یې وخنډل، مننه یې وکړه او له ډگروال څخه یې کتابچه واخیسته.

ويليام هم څو خبرې ورسره وکړې، الکساندر وويل: ډگروال! آيا کولئ شم چې ستاسو پستي آدرس راسره وي؟ ډگروال موسک و، په کاغذ باندې يې خپل آدرس، پستي آدرس وليکه. بيا يې وويل: په برلين کې تاسو ته غونډه نيول کيږي، هلته هم سره ليدلی شو.

الکساندر وويل: نه پوهېږم چې زما کور به سالم پاتې وي کنه، خو دا زما آدرس دی ممکن هلته سره پيدا کړو. هر وخت که جرمني ته راغلې نو بايد زما کور خپل کور وگنې.

يوه دوستانه او صميمي فضا خپره وه، خدای پامانی واخيستل شوې، د ډگروال په سترگو کې لږې اوبښکې انبار وې. بيا يې په ژړا غوندې غږ وويل: نه پوهېږم، زه بوډا شوی يم او زړه مې نازک شوی دی، ستاسو تگ ما خپه کوي، نه پوهېږم چې ولې؟ له خپل ميز راتاو شو او الکساندر يې په غېږ کې ونيو، الکساندر د حيرت احساس وکړ خو ټينگه غېږه يې ورکړه. همداسې پروتي ويليام هم غېږه ورکړه. دوی د ډگروال له دفتر ووتل، دواړو له پاس لوري څخه کان ته وکتل، ورته څير شول، ويليام د کان په لور پوځي سلام وکړ خو الکساندر سر وښوراوه او د ويليام دا کار يې خوښ نه شو. دواړه کوز شول.

دوی په بس کې کېناستل، د ډگروال لياخوف په لور يې کتل چې په لوږه برنډه ولاړ دی او دوی ته گوري، الکساندر او ويليام لاسونه د

خدای پامانی په توگه ورته پورته کړل. بسونه روان شول، په لسگونه بسونه د واورو په منځ کې په تور سپرک روان شوي وو. څو پوځي موټر هم په ورسره روان وو.

الکساندر او ویلیام څه دقیقې چپ وو، په بس کې ناستو کسانو خبرې کولې او ټول خوښ وو. الکساندر وویل: زه نه پوهېږم، ژوند څومره جالب دی. د جگړې جبهې دې په زړه دي؟ له همدې شوروینانو سره مور څومره سخت وویشتل او یو بل مو وژل خو نن بیا داسې وخت شو چې له یو بل څخه جلا کېدلو نو یو په بل پسې خپه وو.

ویلیام چې خندان سړی و، نور هم خوشاله و، څېره یې له خوښۍ ځلېدله، ځواب یې ورکړ:

- خبره د سیاست ده، سیاست د انسانانو ترمنځ پولې رامنځته کړې او مور یې ووېشلو.

شاوخوا په واورینو غرونو باندې شنبې ونې وې چې ښکلي منظره یې جوړه کړي وه، الکساندر وویل: اول مسکو ته څو؟

- هو.

بسونه همداسې څو ساعته روان وو، شاخوا د استوگنې کورونه نه وو، ډېر وخت وروسته کورونه او کلي ښکاره شول، بسونو په ساعتونو

مزل وکړ او مسکو ته ورسېدل. په مسکو کې شاخوا سره بیرغونه څوړند وو، ټول سرکونه یې نیولي وو. په مسکو کې له بسونو ښکته شول او د ریل گاډیو په لور انتقال شول. ریل گاډی حرکت وکړ او له مسلسل مزل وروسته بیلاروس، پولنډ او پسی جرمني ته ورسېدل. د مسیر په ځینو برخو کې واورې وې، ځینو ځایونو کې غرونه او شنې ونې.

د سیند ترڅنگ ریل چټک روان و، د جگړې د ورانې پخوانۍ نښې پاتې وې.

الکساندر په همدې مسیر دیارلس کاله پخوا د ویرماخت په یونیفورم او زغره‌وال گاډي کې له شپږم پوځ سره د ستالنګراد په لور تللی و. الکساندر ته تېر دیارلس کلونه فقط د یو کابوس په شکل ښکارېدل.

د رېل مسیر له مسکو څخه سمولینکس ته، بیا وارسا(پولنډ) ته او ورپسې څو نورې سیمې بیا فرانکفورټ و.

کله چې ریل گاډی جرمني ته داخل شو نو په بس کې ټولو بندیانو د خونۍ چیغې پیل کړې، د الکساندر هیڅ باور نشو چې بېرته د کور په لور روان دی، د خونۍ اوبښکې یې تویولې. څو ساعته وروسته گاډی په فرانکفورټ کې ودرېد، جرمني کې ډېر څه بدل شوي وو،

ځينې ځايونه همداسې ويجاړ پاتې وو او ځينې تعميرات د جوړېدلو په حال کې وو. په تم ځايونو کې به کارگران ځای ځای بنکته کېدل، د هر کلي لپاره ډېر خلک ورته راټول شوي وو چې گلان يې پرې شيندل.

ويليام، الکساندر ته وويل: زما او ستا مسير د برلين په لور دی. دوی تر ډېره په يوه مسير کې وو، کله چې د الکساندر کلي نږدې شو، نو شاوخوا يې داسې کتل لکه د کلي ديدار ته چې تږی وي او وارخطا غوندې و، داسې ښکارېده چې خپلې مور په فکر کې و، ايستگاه راورسېده، له ويليام سره يې خدای پاماني وکړه او يو بل ته يې وعده ورکړه چې په برلين ښار کې به سره گوري.

کله چې له تږبن څخه کوز، نور کارگران هم ورسره بنکته شول، ډېر خلک راټول شوي وو او گلان په لاس ورته درېدلي وو. ځينو به خپلوان پکې وپېژندل او يو بل ته به يې غېږه ورکړه. الکساندر شاوخوا کتل خو څوک نه وو چې هرکلی يې وکړي، ټولې مېرمنې يې تر نظر تېرې کړې خو مور ته يې پام نشو، خو لحظې غلی ولاړ و، چا غږ پرې وکړ: الکساندر!

شاته يې وکتل چې مور يې وه، عصاء په لاس ولاړه وه، کله يې چې وليده، دواړو بې کنترول له وژړل او يو بل يې په غېږ کې ونيول. مور يې بوډۍ شوي وه، تر ډېره يې يو بل په غېږ کې نيولي وو او دواړو ژړل.

شپې وروسته يې مور په مخ باندې لاس وواهه: خومره ډنگر/لاغر شوی يې!

الکساندر هم خپله مور له سر تر پښو وکتله، بوډی شوي وه او غږ يې هم بدل شوی و.

الکساندر فقط ژړل. مور يې په ډېره ستونزه په لاره تلله، د الکساندر پام شو چې د مور په پښه کې يې مصنوعي پښه ده او پښه يې قطع شوي ده. الکساندر همداسې په سترگو کې اوښکې راټولې وې. مور يې ټکسي ته اشاره وکړه او دواړه په ټکسي کې کېناستل. خو دقيقې کور ته لاره پاتې وه، شاوخوا هرڅه بدل شوي وو.

کلي ته ورسېدل، ډېره موده وروسته يې خپل کور وليد، داسې ښکارېده چې برخه يې ورانه شوي وه او بېرته ترميم شوي وه. په زراعتي ځمکو کې د څو ټايگر پانزر ټانک اوسپنه پاتې وه. کور ته نږدې شول، له موټر ښکته شول.

الکساندر حيران حيران شاوخوا کتل، سترگې يې د خپل پخواني يهودي ملگري په کور ولگېدلې چې فقط څو وران ديوالونه يې پاتې وو. ناڅاپه يې هغه صحنې ذهن ته راغلې: برنز، اېس اېس عسکر، اور او د ملگري چيغې يې چې د اور لمبو سوځاوه. د هغه کوچنی خور او

بوډا والدينو معصومي څېرې چې پوځيانو موټر ته څېړول. يو ځل يې بيا وضعیت د ژړا په لور روان و خو ځان يې سم کړ. مور يې بدرگه کړ او کور ته ننوتل. د خپل کور ماحول يې يو څه بدل شوی و، شاوخوا يې کتل.

خپله کوټه يې وليده چې په خپل شکل وه خو چت يې بدل شوی و. مور يې په ميز کلچې او شيدې ورته کېښودې، الکساندر ورته کېناست، ويې ويل: ديارلس کاله وروسته ستا کلچې خورم، باور مې نه کېږي. مور يې خوشاله وه او مخامخ ورته کېناسته او خپل زوی ته يې په مينه کتل. بهر د مارغانو چغا، شين چمن او صاف آسمان يوه عالي منظره جوړه کړي وه...

څو اونۍ وروسته د برلين په ښار کې يوه غونډه وه چې ډېر کسان پکې راټول شوي وو، برلين د پخوا په څېر نه و پاتې، ځينې ودانۍ يې همداسې ويجاړې وې خو نورې رغول شوي وې. باران و او ښار يې تياره کړی و، په يو تالار کې خلک راټول شوي وو، يو کس وينا کوله او پر سټيج ولاړ و، دی کونراډ اډېن آور و، د شرقي جرمني چانسلر.

له وينا وروسته يې د جگړې بنديانو ته سره مجلس کاوه، د الکساندر په شمول نور آزاد شوي بنديان هم په قطار درېدلي وو، چانسلر په نوبت له ټولو سره سترې مشي کوله، ټول گډونوال خوښ وو. ځينې

شوروي چارواکي هم ليدل کيدل. په دوی کې ډگروال لياخوف هم
ښکاره شو. الکساندر او ويليام لا خونښ شول چې ډگروال يې وليد.

د غونډې له ختمېدو وروسته ويليام او الکساندر له ډگروال سره
ستړي مشې وکړه، ويليام په شوخی ډگروال ته وويل: داسې ښکاري
چې مرکزي کميټې دې بست بدل کړی دی او له نورليسک کانونو څخه
يې بدل کړی يې؟

ټولو وخنډل، ډگروال وويل: له کان څخه د جرمنانو له وتلو وروسته
د هغه ځای خوند نه و پاتې.

ډگروال لياخوف له لېرې څخه چانسler ته اشاره وکړه او الکساندر ته
يې وويل: وگوره! ما درته ويلي وو چې ټول سياسيون اړتيا نه لري چې
بايد شفاخانو ته لاړ شي، ځينې بايد د دولت چارې سمبال کړي چې
جنگي بنديان را خلاص کړي.

الکساندر سر وښوراوه: ستاسو خبره پرځای ده ډگروال، قضاوتونه
توپير کوي. دوی د چانسler په لور ورکتل چې هاخوا له لوپروپرو
چارواکو سره ولاړ و او پيال له يې په لاس کې وه.

ډگروال اجازه وغوښته او د نظامي مامورينو په لور ورغی.

د الکساندر مور هم په دې غونډه کې وه او د نورو مېرمنو سره چې د دوی اولادونه هم جنگي بندیان پاتې شوي وو؛ ناسته وه.

د ویلیام کوچنی لورگانې هم ورسره وې. الکساندر له خپلې مور سره ویلیام معرفي کړ.

الکساندر وپوښتل: ډېر خواږه او مودب اولادونه مو دي.

ویلیام موسک و، خو وروسته یې په خپګان وویل: مور یې وژل شوي ده.

الکساندر خپګان څرګند کړ، بیا یې د ویلیام په مټ لاس کېښود، ویې ویل: مور او تاسو به یې له سره پیلوو، مور بیا راژوندي شوي یو. په کار ده چې کابوس هېر کړو.

څو شېبې دواړه غلي وو، ویلیام وویل: جالبه ده که درته ووايم چې غواړم د برلین په پولیسو کې دنده واخلم، دوی ویل چې زموږ لپاره کومه ستونزه نشته، خو ځینې مراحل باید طی شي. ته څه پلان لرې؟

- زه غواړم چې د موسیقۍ او ښکلي هنرونو یو نندارتون جوړ کړم. هم به تدریس پکې کوم او هم یې ترڅنګ کتابتون جوړوم.

ويليام موسک شو، په طنزي ډول يې وويل: درې وظيفې کوې، بيا
يې وخنډل.

***

کلونه تېر شول، هرڅه د بدلون په حالت کې و، ښار جوړ شوی و. نیمه شپه وه، باران ورېږده، موټر به تېر شو او په سړک کې ولاړې د باران اوبه به يې خورې ورې کرې، سړکونه او کوڅې تشې وې، څراغونو ښار رڼا کړی و، د سړک په غاړه یو سالون و چې پرې لیکل شوي وو (د انیلا د ښکلو هنرونو ټولنه) له منځ څخه یې د وایلون غږ اورېدل کېده چې په سړک کې تر لېرې اورېدل کېده، الکساندر په څوکۍ ناست و او ورو ورو غمگین وایلن واهه، په تیاره غونډې سالون کې ډېرې تابلوگانې وې، سالون تش و، څوکۍ ایښې وې چې څوک نه وو پکې ناست، هاخوا دیوالي بخاري وه چې اور پکې بل و. ډېر هنري آثار ایښي وو. الکساندر دیوالي بخاری ته نږدې ناست و، په میز باندې یو کوچنی ساعت اېښودل شوی و، الکساندر په پوره احساس سره وایلون واهه.

د تیاره سالون په کونج کې یوې لویې تابلو ته څراغ ور رڼا شوی و چې د یوې نجلۍ څېره پکې رسم شوي وه، پر تابلو د انیلا انځور و!

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**